

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE ONTEIGENINGSVERGOEDINGEN

I. INLEIDING

1. Om haar plannen te kunnen verwezenlijken beschikt de overheid over een dwangmiddel: de onteigening. Meestal moet op dit dwangmiddel geen beroep worden gedaan omdat het overgrote deel van de verkrijging van de gronden die de overheid tot uitvoering van haar projecten wenst aan te schaffen, door minnelijke aankoop gebeurt¹; de gevolgen daarvan ressorteren onder het gemene recht en niet onder het onteigeningsregime².

2. Wordt toch tot onteigening overgegaan, nadat de minnelijke onderhandelingen tot aankoop mislukt zijn, dan heeft de onteigende recht op een billijke schadevergoeding (art. 11 Grondwet).

3. Deze schadeloosstelling is niet gelijk te stellen met de prijs van het goed. Onteigenen is niet aankopen³.

De benadeling voor meer dan zeven twaalfden bij de verkoop van een onroerend goed (art. 1674 B.W.) kan dus niet door de onteigende worden ingeroepen⁴.

¹ Het aantal gerechtelijke onteigeningen bedroeg in 1960: 160 gevallen voor het vredegerrecht, herziening 39 zaken; in 1965: 364 gevallen voor het vredegerrecht, herziening 85 zaken; in 1968: 382 gevallen voor het vredegerrecht, herziening 93 zaken. De vergoedingen bedroegen respectievelijk 129 miljoen, 387 miljoen en 597 miljoen. Maar in 1959 werd aangekocht voor 1.358 miljoen, in 1962 voor 2.568 miljoen, in 1967 voor 5.796 miljoen, in 1972 voor 8,9 miljard, cijfers uit F. WASTIELS, "Onteigening", voordracht in cursus eigendomsrecht, Vormingscentrum Ter Munk, 6 februari 1974.

² J. DEMBOUR, *Droit administratif*, 2e druk, 1972, nr. 293, p. 416.

³ L. BELVA en A. COENRAETS, *L'expropriation pour cause d'utilité publique*, Nov., *Lois politiques et administratives*, IV, 1955, nr. 177; verder wordt dit werk geciteerd met de naam van de eerste auteur; HILBERT, "Expropriations, indemnités, synthèse de législation, de doctrine et de jurisprudence durant les 25 dernières années", *R.J.I.*, 1970, p. 275, nr. 10.

⁴ Hof Luik, 12 april 1972, *R.J.I.*, 1972, nr. 5207 of *Jur. Liège*, 1972-73, 25.

4. Zou een richtlijn voor de bepaling van de schadeloosstelling kunnen gevonden worden in art. 1150 B.W. (voorzienbare schade) of in art. 1151 B.W. (directe schade)?

Reeds in 1851 besliste het Hof van Cassatie dat deze artikelen slechts op contractuele verhoudingen van toepassing zijn⁵. De onteigening daarentegen is een eenzijdige administratieve rechtshandeling⁶.

5. De rechtspraak heeft aansluiting gezocht bij de principes van schadevergoeding bij onrechtmatige daad om aan de vereiste van art. 11 Grondwet te voldoen⁷.

Hoewel dit uitgangspunt verkeerd is – een onteigening is geen onrechtmatige daad – is daardoor een principieel aanvaardbare oplossing gevonden. Het bedrag van de vergoeding beoogt de schade, die de onteigende ondergaat, te herstellen. De schade moet echter het noodzakelijke gevolg zijn van de onteigening⁸. Niet de objectieve waarde, maar de subjectieve waarde van het onteigend goed moet vergoed worden.

De regels m.b.t. schadeloosstelling uit onrechtmatige daad en die uit onteigening zijn niet volledig gelijkwaardig. Het ogenblik van de schatting is verschillend; het probleem van de feitelijke muntontwaarding kan daardoor anders opgelost worden. De affectieve waarde wordt onder de vorm van extra-patrimoniale vergoeding bij onrechtmatige daad vergoed⁹, maar niet bij onteigening.

De onteigende verkrijgt vergoeding voor de vaste toekomstwaarde van het onteigende goed¹⁰. Zou deze soort vergoeding niet overgeheveld zijn uit de on-

⁵ Cass., 16 oktober 1851, *Pas.*, 1852, I, 139.

⁶ Zie meer uitgebreid, A. MAST, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, 5e uitgave, 1973, nr. 186, p. 159; J. DEMBOUR, *op. cit.*, nr. 287, p. 408.

⁷ L. BELVA, "Les indemnités d'expropriation", *La revue communale de Belgique*, 1957, 193.

⁸ A. MAST, *op. cit.*, nr. 194, p. 163.

⁹ J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, *A.P.R.*, nr. 717.

¹⁰ Zie verder, nr. 23.

rechtmatige daad, waar het slachtoffer aanspraak kan maken op vergoeding voor zekere toekomstige schade?

6. De schadeloosstelling bij onteigening wordt steeds in geld vergoed. Reeds in artikel 12 van de Wet van 17 april 1835 (de gewone onteigeningsprocedure) wordt bepaald dat het bedrag van de toegekende vergoeding in de Consignatiekas moet gestort worden. Artikel 5 van de Wet van 26 juli 1962 (Wet betreffende de onteigeningen ten algemenen nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen) bevat de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden. In artikel 9 van deze wet wordt eveneens bepaald dat het vastgestelde bedrag in de Deposito- en Consignatiekas moet gestort worden.

Deze bepalingen zijn niet van openbare orde¹¹ want de onteigende mag een ruil van goederen of de uitvoering van bepaalde werken vragen om het bedrag van de vergoeding te vereffenen of te verminderen. De onteigende dit systeem opleggen, kan evenwel niet, tenzij bij ruilverkavelingen.

De Wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen geeft aan het ruilverkavelingscomité de bevoegdheid te onteigenen wanneer een eigenaar niet instemt met de blokvorming (art. 25, § 1, 3e lid). De toewijzing van kavels na de ruilverkaveling bevat ook de onteigende gronden (art. 28).

7. De vergoeding in geld wordt uitbetaald in kapitaal en niet in renten of een aflossing in annuïteiten¹².

De onteigende kan afstand doen van het recht op vergoeding. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van het Hof van Beroep van Brussel¹³. De eigenaar en de huurder hadden met het oog op het verkrijgen van een bouwvergunning voor veranderingen aan het gebouw eenzijdig afstand gedaan van het recht op vergoeding. De eigenaar deed afstand van de meerwaarde die uit de uitvoering van de werken zou volgen; de huurder deed afstand van alle vergoedingen die aan de handelszaak zouden toekomen. Het Hof erkende de toelaatbaarheid van deze afstand.

II. DE BILLIJKE VERGOEDING

1. Belangenafweging?

8. Overeenkomstig art. 11 van de Grondwet moet de vergoeding billijk zijn. De Franstalige terminologie "une juste indemnité" lijkt mij nauwkeuriger. Uit het begrip "billijk" zou al te gemakkelijk een waardering ex aequo et bono kunnen afgeleid worden. Dit bete-

kent eens te meer een begripsverschuiving uit de leer van de onrechtmatige daad naar onteigening. Een billijke vergoeding wordt bij onrechtmatige daad toegekend voor extra-patrimoniale schade. Zij wordt geschat ex aequo et bono, bij gebreke aan nauwkeurig meetbare gegevens. Het onteigend goed is daarentegen wel meetbaar.

9. In België wordt aangenomen dat de vergoeding, op het ogenblik van de eigendomsoverdracht, de onteigende de mogelijkheid moet bieden een gelijkwaardig of analoog goed aan te schaffen¹⁴.

Een gelijkwaardig goed betekent niet een identiek goed¹⁵.

10. Een afweging tussen de belangen van de overheid en die van de onteigende is onbekend in de traditionele Belgische opvatting. Enkel de belangen van de onteigende waren de aandacht waard¹⁶. Hiervan getuigen o.m. de opvattingen van L. BELVA en A. COENRAETS: "Pour être juste, l'indemnité doit couvrir tout le préjudice. Sa détermination doit être faite sous l'inspiration d'un sentiment large. L'exproprié, privé de son bien, à qui aucune faute ne peut être reprochée est digne d'intérêt"¹⁷. In de vervolgen tijd toen onteigeningen bijna niet voorkwamen, was dit standpunt aanvaardbaar. Dit uitzonderlijk gebeuren, dat de onteigende trof, mocht met een grotere toegeeflijkheid behandeld worden.

Thans behoren veel ruimere opdrachten tot de overheidstaak: de aanleg van wegen, het creëren van industrieterreinen, het bouwen van sociale woningen, het optrekken van collectieve nutsvoorzieningen...

Aan de belangen van de overheid in het vervullen van haar opdracht moet m.i. evenzeer aandacht worden geschonken.

Speculaties zijn mogelijk en worden zelfs vergemakkelijkt door de tekortkomingen van de wetgever¹⁸ en de uitvoerende macht; hierop werd reeds zeer scherp gewezen door sommigen uit de praktijk¹⁹. Misschien zou ook van sommige deskundigen en rechters meer kunnen verlangd worden, dat zij de belangen van de onteigenaar niet uit het oog zouden verliezen. "Op dit ogenblik kent ze (d.i. de rechterlijke macht) steeds maar één enkel recht, het burgerlijk privaatrecht en vermogensrecht (wat vandaag nog het gemeen recht

¹⁴ L. BELVA, nr. 435; A. MAST, *op. cit.*, nr. 194, p. 163; Hof Brussel, 4 maart 1936, *B.J.*, 1936, 343; Hof Brussel, 25 oktober 1935, *B.J.*, 1936, 346; Hof Brussel, 6 juli 1935, *B.J.*, 1936, 344.

¹⁵ Vred. Dinant, 30 mei 1969, *J.J.P.*, 1972, 19.

¹⁶ E. PICARD, *op. cit.*, II, pp. 108-110.

¹⁷ L. BELVA, nr. 449; "La réparation doit être appréciée avec libéralité", nr. 453.

¹⁸ Zie verder, nrs. 17 en 20.

¹⁹ G. HALLET, "De grondspeculatie", *De gemeente*, 1973, 579; G. MESSIN, "Une urgente nécessité: L'amélioration du régime de l'expropriation", *Mouvement communal*, 1968, 167.

¹¹ L. BELVA, *art. cit.*, *La revue communale de Belgique*, 1957, 196.

¹² E. PICARD, *Traité général de l'expropriation*, 1875, II, p. 98; L. BELVA, nr. 443; A. MAST, *op. cit.*, nr. 193, p. 163.

¹³ Hof Brussel, 16 maart 1970, *Pas.* 1970, II, 140.

wordt genoemd), alsof er geen enkel recht van algemeen belang zou bestaan of alsof dit laatste noodzakelijk tegen de personen zou gericht zijn. Wanneer men het wat nader bekijkt, is dit recht van algemeen belang een beschermingsmaatregel voor een groter aantal personen”²⁰.

Recente rechterlijke uitspraken wijzen reeds meer op een aangepaste belangenafweging. Bij voorbeeld :

”Attendu que la Jurisprudence actuelle se soucie, de plus en plus, autant de l'intérêt public des deniers de l'expropriant que de l'intérêt privé de la propriété expropriée ;

Attendu que cet équilibre respecté dans tout autre procès s'impose d'autant plus dans un pays où la spéculation peut sévir dès qu'un projet d'intérêt public est envisagé par l'Administration et aussitôt divulgué de diverses façons ;

Attendu que la 'juste' indemnité ne peut être que la couverture aussi exacte que possible du seul dommage 'certain' que l'exproprié 'prouve' découler de l'expropriation”²¹.

Ook het Vredegerecht te Nijvel²² sprak in dezelfde zin : ”Parce que si l'indemnité doit être juste à l'égard de l'exproprié, elle doit l'être également à l'égard de l'expropriant et rien ne peut brimer la recherche de cette juste indemnité spécialement lorsqu'elle concerne les intérêts d'une autorité publique”.

11. M.i. zou bij de onteigeningsvergoedingen een duidelijker onderscheid moeten worden gemaakt tussen enerzijds de woningen bewoond door de onteigende eigenaars of vruchtgebruikers en anderzijds de gronden, de gebouwen, die een industriële, economische of handelsbestemming hebben of de gebouwen, die een beleggingswaarde vertegenwoordigen, zoals bij voorbeeld verhuurde woonhuizen.

Voor de eerste soort goederen zou een subjectieve waarde kunnen gehandhaafd blijven ; voor de tweede soort mag alleen een objectieve waarde toegekend worden.

2. Het ogenblik van de schatting

12. De verschillende onteigeningswetten bepalen een moment waarop de waarde van het goed onveranderlijk – ne varietur – wordt vastgelegd.

In de gewone onteigeningsprocedure (Wet 17 april 1835) wordt de waarde van het onteigend goed geschat op de datum van de eigendomsoverdracht. Dit is de datum van het vonnis waarbij wordt vastgesteld dat de administratieve formaliteiten werden nage-

leefd²³. In hetzelfde vonnis wordt beslist dat de gronden of gebouwen zo vlug mogelijk door drie experts bezichtigd en geraamd zullen worden (art. 7). Een tweede vonnis bepaalt de schadeloosstelling (art. 11). In de praktijk wordt de Wet van 1835 in ruime mate verdrongen door de procedure van hoogdringende omstandigheden²⁴.

13. In de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden, ingericht onder artikel 5 van de Wet betreffende de onteigeningen ten algemenen nutte en de concessies voor de bouw van autosnelwegen (de zgn. kangoeroewet), wordt in één zelfde vonnis geoordeeld over de naleving van de formaliteiten (eigendomsoverdracht) en over de bepaling, bij wijze van ruwe schatting, van het bedrag van de provisionele vergoedingen²⁵. Het bedrag van deze voorlopige vergoedingen mag niet lager zijn dan 90 % van wat de onteigenaar heeft aangeboden (art. 8). De wet bepaalt verder de termijnen waarbinnen de rechter het bedrag der voorlopige vergoedingen vaststelt op grond van het deskundigenverslag. Deze prijsbepaling kan lager zijn dan het aanbod van de onteigenaar²⁶.

De voorlopige vergoedingen worden onherroepelijk indien geen van de partijen herziening vraagt binnen twee maanden na de betekening door de onteigenaar aan de onteigende en de tussenkomende partijen van het afschrift van het vonnis, dat het bedrag van de voorlopige vergoeding vaststelt en van het bewijs van storting in de Deposito- en Consignatiekas van de aanvullende vergoeding (artt. 12-16).

Wordt de herziening gevraagd, dan begint de gehele procedure van schatting opnieuw. Het nieuwe vonnis zal een vonnis in eerste aanleg zijn, vatbaar voor hoger beroep en in voorkomend geval voor cassatie.

14. De procedure van hoogdringendheid, in de praktijk de meest toegepaste, biedt de mogelijkheid aan de onteigenaar vlugger in het bezit te worden gesteld van de onteigende goederen. Aldus wordt een snellere uitvoering van het project mogelijk gemaakt. De gerechtelijke procedure over het bedrag van de vergoedingen kan echter langdurig aanslepen. In de

²³ Art. 20 van de Wet van 17 april 1835, zoals gewijzigd door art. 11 van de Wet van 27 mei 1870 ; A. MAST, *op. cit.*, nr. 203, p. 169 ; J. DEMBOUR, *op. cit.*, nr. 294, p. 418 ; Cass., 21 oktober 1966, *Pas.*, 1967, I, 240, en *R.W.*, 1966-67, 1281.

²⁴ L. BELVA, ”Procédure nouvelle en matière d'expropriation d'extrême urgence”, *J.T.*, 1962, 581.

²⁵ Cass., 17 november 1967, *J.T.*, 1968, 94, *R.W.*, 1967-68, 1491 : toepassing Besluitwet 3 februari 1947 ; Cass., 23 februari 1968, *Pas.*, 1968, I, 787 ; toepassing Besluitwet 2 december 1946, m.b.t. urbanisatie, procedurewet, 3 januari 1934 ; Cass., 31 mei 1968, *J.T.*, 1968, 434 : toepassing Besluitwet 3 februari 1947. Deze Besluitwet van 3 februari 1947 over de procedure van hoogdringendheid bij onteigening werd afgeschaft door de Wet van 26 juli 1962.

²⁶ Hof Gent, 26 juli 1969, niet gepubliceerd ; Vred. Nijvel, 5 januari 1972, *J.J.P.*, 1973, 217.

²⁰ G. HALLET, *art. cit.*, p. 592.

²¹ Vred. Luik, 14 november 1969, *J.J.P.*, 1970, p. 287 op p. 289.

²² Vred. Nijvel, 5 januari 1972, *J.J.P.*, 1973, p. 217 op p. 219.

praktijk kunnen hieruit moeilijkheden voortspruiten²⁷. Bij voorbeeld: bij een onteigening met als doel sociale woningbouw werd een kostenberekening gemaakt waarin de prijs van de te onteigenen grond geschat werd als landbouwgrond. Wegens bepaalde omstandigheden meent de rechter, dat deze grond als bouwgrond moet worden vergoed. Niettegenstaande dat de onteigenaar misschien meent dat het project onder die voorwaarden niet meer realiseerbaar is, kan hij niet afzien van de onteigening.

15. Bij de onteigeningen met als doel de bouw van autosnelwegen wordt door de wet²⁸ een verschillend ogenblik van schatting vastgelegd. Voor het berekenen van de vergoeding wordt als referentie de waarde van de te onteigenen goederen genomen bij het verstrijken van een termijn van een maand, gedurende welke het koninklijk besluit m.b.t. de goedkeuring van de perceelsgewijze plannen en de afschriften van deze plannen ter beschikking van het publiek wordt gesteld (art. 8 van de Wet van 12 juli 1956 houdend het statuut van de autosnelwegen). M.a.w. dit is het ogenblik van de bekendmaking van de bestemming.

16. Deze verschillende wettelijke bepalingen leggen de waarde van het te onteigenen goed op een bepaald ogenblik onveranderlijk vast.

De meerwaarde, die het goed zou kunnen verwerven door de werken waarvoor onteigend wordt, worden niet opgenomen in het bedrag van de vergoeding²⁹. De eigenaar van een stuk grond waarop de Expo 1958 gepland was, kon bij onteigening de meerwaarde, die uit de werelddtentoonstelling volgde, niet verkrijgen³⁰. Werden de werken reeds gedeeltelijk uitgevoerd, toch wordt deze meerwaarde niet vergoed³¹. Zelfs wanneer de werken reeds uitgevoerd waren vóór de eigendomsoverdracht, wordt het bedrag van de vergoeding niet verhoogd. De eigenaar kan op grond van het gemene recht schadevergoeding vragen voor de schade, die hij wegens de onwettige inbezitting door de onteigenaar zou geleden hebben³².

17. Het komt voor dat werken van openbaar nut wijzigingen ondergaan, zodat opeenvolgende onteigeningen nodig blijken te zijn. Het klassieke voorbeeld

is de aanleg van de Louizalaan te Brussel. De eigenaars, betrokken bij de tweede onteigening, hebben de meerwaarde van hun goed, gevolg van de eerste onteigening, verkregen³³. Deze meerwaarde vloeit inderdaad voort uit werken door de onteigenaar op zijn kosten uitgevoerd.

Recente wetten bevatten doorgaans bepalingen om te voorkomen dat de onteigenaar deze meerwaarde moet vergoeden.

Art. 2 van de Wet van 26 juli 1962 bepaalt dat de achtereenvolgens uitgevaardigde onteigeningen voor een zelfde doel als één geheel zullen worden beschouwd bij de schatting van de waarde van de onteigende goederen. Theoretisch bekeken betekent zulke bepaling de oplossing, maar hoe kan zij in de praktijk doorgevoerd worden? Zal men bij de tweede onteigening de waarde, die de goederen hadden op het ogenblik van de eerste onteigening, nemen³⁴? M.a.w. de waarde op het ogenblik van de eerste eigendomsoverdracht wordt als referentiepunt behouden bij de tweede eigendomsoverdracht. Deze stelling schijnt niet in overeenstemming te zijn met de wettelijke bepalingen, die de waarde van het goed vastleggen op het ogenblik van de naleving van de formaliteiten. De onteigende zal niet aanvaarden dat hij zijn grond moet afstaan zonder dat met de waardevermeerdering rekening wordt gehouden. Een gegrond gevoelen van onrechtvaardigheid zal bij hem oprijzen wanneer naburige erven niet onteigend worden, daar deze nu wel de meerwaarde genieten³⁵.

In concreto zal het dus moeilijk zijn de meerwaarde volledig weg te cijferen.

Art. 32 van de Wet van 29 maart 1962 is reeds nauwkeuriger geformuleerd. Onteigeningen, die achtereenvolgens worden verordend ter uitvoering van het streek-, gewest- of gemeentelijk plan van aanleg worden m.b.t. waardering van de te onteigenen goederen geacht een geheel te vormen op de dag van het eerste onteigeningsbesluit. De wet schrijft nu zelf voor, dat voor latere onteigeningen op de datum van het eerste onteigeningsbesluit moet geschat worden.

Deze duidelijke bepaling wordt echter op een andere wijze ondergraven, daar in de voorbereidende teksten gezegd wordt, dat bij deze waardebepaling rekening kan worden gehouden, hetzij met de waardevermindering van het geld, hetzij met een algemene prijsstijging van de onroerende goederen na het onteigeningsbesluit³⁶.

²⁷ A. GRÉGOIRE, "Expropriations, Pour une simplification des législations relatives à l'expropriation pour cause d'utilité publique", *R.J.I.*, 1973, nr. 5308, p. 284 besluit al te vlug dat de Wet van 26 juli 1962 de belangen van de onteigenaar en van de onteigende volledig waarborgt.

²⁸ Art. 4, § 4, Wet 26 juli 1962.

²⁹ L. BELVA, nr. 482; art. 31 van de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw; Hof Gent, 26 juni 1969, niet gepubliceerd.

³⁰ J. DEMBOUR, *Les moyens de l'action de l'administration*, 1967, nr. 166.

³¹ Rb. Hasselt, 21 juni 1957, *R.W.*, 1957-58, 1156.

³² Cass., 24 november 1972, *J.T.*, 1973, 255.

³³ M. SOMERHAUSEN, "Onteigening ten algemenen nutte, historisch overzicht", *Tijdschrift voor gemeenterecht*, 1957, p. 240.

³⁴ L. BELVA, nr. 356 m.b.t. de beschrijving van art. 2 van de Besluitwet van 3 februari 1947. Deze bepaling is overgenomen in art. 2 van de Wet van 26 juli 1962.

³⁵ HALLET, *art. cit.*, p. 584.

³⁶ Verslag van DE BAECK en HAMBYE, *Parl. Besch.*, *Se-naat*, 1959-60, nr. 275, p. 42.

18. Bij onteigeningen met als doel de aanleg van autosnelwegen kunnen jaren verlopen tussen het ogenblik waarop het tracé van de autosnelweg wordt ingediend en dat waarop met de onteigening een aanvang wordt genomen³⁷. Het speculeren begint echter zodra het tracé bekend is. Om te vermijden dat de onteigenaar een speculatieve meerwaarde moet betalen, wordt de waarde van het goed onveranderlijk vastgelegd op het ogenblik van het indienen van het tracé³⁸. Het advies van de Raad van State³⁹ betwijfelde de grondwettigheid van deze werkwijze. Wanneer verschillende jaren verlopen tussen de bekendmaking van de bestemming en de onteigening kan de waarde van het goed stijgen door andere oorzaken dan speculatie b.v. de groei van de bomen. Aldus wordt het mogelijk dat de uitgekeerde vergoeding niet meer billijk is.

Dit eenzijdig en arbitrair gekozen ogenblik stelt een soort wettelijk verdachte periode in, gedurende welke elke waardevermeerdering wordt toegeschreven aan de bekendmaking van de bestemming⁴⁰; m.a.w.: elke waardevermeerdering spruit voort uit speculatie. De voorgestelde amendementen, die rekening hielden met de opwerpingen van de Raad van State, werden niet aanvaard⁴¹.

M.i. zouden de meerwaarden, die niet voortspruiten uit speculatie, maar die ontstaan zijn na het bekendmaken van het tracé, vergoed moeten worden.

In zekere mate wordt het grondwettelijk bezwaar, door de Raad van State geopperd, ondervangen door art. 4, § 4, van de Wet van 26 juli 1962, dat voorschrijft dat het tijdstip van de inaanmerkingneming van de waarde niet meer dan vijf jaar aan het verzoek om onteigening mag voorafgaan.

19. De minderwaarde die uit de onteigening voortvloeit, mag ook niet in aanmerking worden genomen voor de waardebepaling van het goed. Wordt een bouwgrond onteigend door toepassing van een plan van aanleg en bezwaard als zone non aedificandi, dan moet de onteigeningsvergoeding de bouwgrondwaarde vertegenwoordigen⁴².

20. Theoretisch lijken de wetteksten door het bevriezen op een bepaald moment van de waarde van het goed, een onaanvechtbaar standpunt weer te geven. In de praktijk blijkt het nochtans zeer moeilijk geen rekening te houden met toekomstwaarden of

met meerwaarden, die uit de voorgenomen plannen volgen. Ook ontwerpen van plannen, officiële en officieuze verklaringen kunnen reeds vóór de aanvang van de onteigeningsprocedure invloed uitoefenen op de waarde van de goederen⁴³.

Door de aanleg van infrastructuur – wegen, rioleering, water- en elektriciteitsdistributie – schept de overheid zelf meerwaarden, die bij onteigening of bij opeenvolgende onteigeningen⁴⁴ zullen moeten vergoed worden. Deze toestand is moeilijk te vermijden. Het ogenblik van waardering op nog vroegere tijdstippen vastleggen, is niet aanvaardbaar.

Sommige oplossingen werden reeds voorgesteld: onteigeningen per strook, de aangelanden onmiddellijk belasten bij de aanleg of verbetering van de infrastructuur⁴⁵.

Een sluitende oplossing blijkt nog niet te zijn gevonden; zij vergt trouwens een volledige nieuwe aanpak van het grondbeleid.

3. De vergoeding voor het verlies van eigendomsrechten

a. De grond

21. De actuele of venale waarde (la valeur actuelle ou vénale) is het uitgangspunt van vergoeding.

Principieel zal de grond geschat worden volgens de verkoops- of handelswaarde. Dit is de prijs waarvoor het goed kan worden verkregen bij een in normale omstandigheden gehouden openbare verkoop, of bij normale vergelijkingspunten⁴⁶.

Noch de prijs die de onteigende voor het goed heeft betaald, noch de kadastrale waarde, en evenmin de huurwaarde van het goed worden in aanmerking genomen.

Voor landbouwgrond moet de pedologie of de structuur van de grond – klei, zand, leem, alluviale aanslibbing, enz. – onderzocht worden. Goede of minder goede landbouwgrond heeft belang voor de waardebepaling. Voor bouwgrond zal moeten nagegaan worden of hij niet waterziek is, enz.

22. De meeste geschillen bij de waardebepaling van de grond rijzen in verband met de kwalificatie van de grond: landbouwgrond, bouwgrond, grond voor industrieterreinen⁴⁷?

Is het voldoende dat een grond aan een uitgeruste

³⁷ Parl. Besch., Kamer, Verslag nr. 404-2.

³⁸ Zie hierboven, nr. 15.

³⁹ J. SUETENS, "De afdeling wetgeving van de Raad van State en de Grondwet", *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en publiekrecht*, 1968, p. 139.

⁴⁰ J.M. QUINTIN, *Les concessions d'autoroutes, les expropriations pour cause d'utilité publique, L'autoroute E3*, 1965, p. 105.

⁴¹ Zie meer uitgebreid G. SUETENS-BOURGEOIS, "Waardering bij onteigening", *T.P.R.*, 1970, pp. 36-37, nr. 7.

⁴² Cass., 17 januari 1964, *Pas.*, 1964, I, 522; Hof Brussel, 29 november 1967, *R.J.I.*, 1968, nr. 4422.

⁴³ G. MESSIN, *art. cit.*, p. 169.

⁴⁴ Zie hierboven, nr. 17.

⁴⁵ Zie meer uitgebreid, J.B. QUINTIN, *op. cit.*, pp. 107-109.

⁴⁶ L. BELVA, nr. 514; *R.P.D.B.*, *Expropriation pour cause d'utilité publique*, nr. 620 (verder wordt dit werk enkel als *R.P.D.B.* geciteerd); Hof Brussel, 26 mei 1965, *J.T.*, 1966, 7; Vred. Luik, 12 juli 1968, *Jur. Liège*, 1968-69, 199.

⁴⁷ HILBERT, "Terres de culture et terrains à bâtir", *R.J.I.*, 1967, nr. 4338; HILBERT, "Expropriations, indemnités, synthèse de législation, de doctrine et de jurisprudence durant les 25 dernières années", *R.J.I.*, 1970, nrs. 63-78 en nr. 116.

openbare weg grenst en in de nabijheid van een woonkern ligt om als bouwgrond aangemerkt te worden?

De rechtsleer⁴⁸ en ook de rechtspraak⁴⁹ neemt dit criterium aan. Een derde voorwaarde – de grond moet geschikt zijn om bebouwd te worden – is een criterium dat volgens de voorbereidende teksten van de Wet van 29 maart 1962 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw⁵⁰ ook vereist is. Nochtans werd in de rechtspraak van de laatste 15 jaar daar blijkbaar weinig aandacht aan besteed.

Deze wet zal door streek-, gewest- of gemeentelijke plannen van aanleg de grond kwalificeren, wat invloed zal hebben op de toe te kennen vergoeding. "Lorsqu'en vertu de la loi du 29 mars 1962 qui a créé les secteurs d'aménagement, un terrain exproprié se trouve dans un secteur agricole, il ne peut être attribué à la parcelle expropriée que sa valeur en tant que terrain agricole même si par ailleurs elle présente en fait les caractéristiques d'un terrain à bâtir"⁵¹.

23. De toekomstwaarde (valeur d'avenir) waarmee de rechtbanken⁵² zo kwistig omspringen, moet m.i. niet vergoed worden.

Ook de rechtsleer⁵³ meent dat toekomstwaarde moet vergoed worden. Toekomstwaarde is te onderscheiden van een zekere gunstige evolutieve waarde. Deze wordt berekend in de actuele waarde⁵⁴; inderdaad onverschillig welke verkrijger betaalt deze evolutieve waarde in de koopprijs.

De toekomstwaarde is de voorzienbare waarschijnlijkheid van bestemmingswijziging van het goed, waardoor invloed kan worden uitgeoefend op de waarde van het goed. Bij voorbeeld⁵⁵: uitbreiding van de

stedelijke agglomeratie, inplanting van een industrie of handelscentrum in de nabijheid. Ook in de rechtspraak is probabiliteit niet voldoende voor de uitkering van de toekomstwaarde. De toekomstwaarde is op het ogenblik van de onteigening nog niet onherroepelijk verworven.

Het toevoegen van de kwalificatie "vaste" toekomstwaarde, verduidelijkt m.i. niets. Wat toekomstig is, is nog niet verkregen.

De billijke vergoeding beoogt de onteigende in staat te stellen een gelijkwaardig goed aan te schaffen⁵⁶. Een toetsing aan het goed dat men bezat, niet aan wat het goed zou kunnen worden, is de maatstaf. Elke eigenaar hoopt dat zijn goederen in waarde zullen stijgen. Wordt men door bepaalde omstandigheden gedwongen zijn goed te verkopen of wordt er beslag op gelegd, dan verkrijgt men slechts de huidige verkoopswaarde (met inbegrip van de gunstige evolutieve waarde), zelfs indien het duidelijk is dat deze gronden nadien nog in waarde zullen stijgen wegens omvorming van de wijk, intensifiëring van verkeer of handel.

Het gaat dus niet aan potentiële bouwgronden als bouwgronden te vergoeden. De vergoeding is die van landbouwgrond⁵⁷.

Bij het toekennen van de toekomstwaarde wordt de facto de wettelijk vastgelegde ne varietur waarde ondermijnd en wordt meer vergoed dan de geleden schade.

24. De bijkomende waarde van een grond, zoals bomen⁵⁸, hagen, afsluitingen, fonteinen, enz., wordt afzonderlijk berekend. De aanwezigheid van een vijver, een bron⁵⁹ of zand van uitzonderlijke hoedanigheid⁶⁰ geeft geen aanleiding tot vergoeding wanneer zij niet geëxploiteerd worden.

Van de begripsverwarring m.b.t. exploitatie moge het volgend voorbeeld een illustratie zijn. In casu kwam verlies van eigendomsrechten niet ter sprake. Een contract waarbij het exploitatierecht van een zandgroeve werd toegekend, was afgesloten. Voordat de effectieve uitbating begonnen was, werd onteigend. Het vredege recht te Nijvel⁶¹ heeft de integrale te verwachten winst (lucrum cessans) van de verkoop van het zand als onteigeningsvergoeding toegekend. Deze oplossing lijkt niet juist. M.i. moest de onteigeningsvergoeding bestaan uit: de vergoeding die betaald

⁴⁸ L. BELVA, nr. 516; R.P.D.B., nr. 622.

⁴⁹ Rb. Bergen, 1 december 1965, R.J.I., 1965, nr. 4184; Rb. Dendermonde, 24 februari 1967, niet gepubliceerd. Voor de Rb. Brussel, 16 oktober 1970, R.J.I., 1970, nr. 5085, was de aangrenzing aan de weg op zichzelf al voldoende om de grond te beschouwen als bouwgrond.

⁵⁰ Verslag DE BAECK en HAMBYE, *Parl. Besch., Senaat*, 1959-60, nr. 275, p. 58-59.

⁵¹ Vred. Hannut, 9 november 1972, J.J.P. 1972, 130; Vred. Brussel, 22 januari 1970, niet gepubliceerd, onderlijnt duidelijk de gewijzigde opvattingen sedert de Wet van 29 maart 1962.

⁵² Vred. Brussel, 29 juli 1965, R.J.I., 1965, nr. 4152; de onteigende grond heeft een toekomstwaarde als bouwgrond, daar de aanleg van een weg gepland werd: Vred. Nijvel, 3 maart 1966, R.J.I., 1966, nr. 4215; Rb. Kortrijk, 14 april 1960, J.T., 1962, 246; Hof Brussel, 10 januari 1961, R.J.I., 1960, nr. 3755; Vred. St. Genesius Rode, 10 april 1965, niet gepubliceerd.

⁵³ E. PICARD, *op. cit.*, I, pp. 228-237; C. CAMBIER, *Droit administratif*, 1968, p. 366; J. DEMBOUR, *op. cit.*, nr. 311, p. 433: rekening moet worden gehouden met "des perspectives favorables, dans la mesure où celles-ci découlent de circonstances existant déjà ou déjà prévisibles". Dit is een veel te ruime omschrijving.

⁵⁴ Vred. Borgerhout, 27 augustus 1968, R.J.I., 1968, nr. 4522.

⁵⁵ L. BELVA, nr. 514 e.v.; R.C.J.B., nr. 680 e.v.

⁵⁶ Zie hierboven, nr. 9.

⁵⁷ Vred. Kontich, 16 december 1969, R.W., 1969-70, 1066.

⁵⁸ Vred. Namen, 20 december 1961, *Jur. Liège*, 1961-62, 278.

⁵⁹ Vred. Namen-Zuid, 6 december 1960, R.J.I., 1961, nr. 3768.

⁶⁰ Rb. Hasselt, 25 november 1963, *Jur. Liège*, 1963-64, 142.

⁶¹ Vred. Nijvel, 18 juli 1969, J.J.P., 1970, 14.

werd voor het exploitatierecht en een vergoeding wegens stoornis in bedrijfsactiviteit⁶².

25. Bijkomende waarde van het onteigend goed is mogelijk, wanneer dit erf erfdienstbaarheden geniet⁶³; bij voorbeeld: een recht van doorgang, een recht van uitzicht. Is het onteigend goed met erfdienstbaarheden bezwaard, dan rijst het probleem van de rechten van derden, waarover verder zal gehandeld worden⁶⁴. Nochtans wanneer een wettelijke erfdienstbaarheid van openbaar nut op het onteigend goed gevestigd is, volgt hieruit alleen een minderwaarde van het goed⁶⁵. In dit geval is er geen heersend erf om een vergoeding wegens het verdwijnen van de erfdienstbaarheid op te eisen.

26. Voor grond mag m.i. alleen de objectieve waarde op het ogenblik van de eigendomsoverdracht vergoed worden. Toekomstwaarde is niet verworven, zij moet worden uitgesloten. Aldus zal een vorm van speculatie aan banden gelegd worden.

b. De bouwwerken

27. De waarde van een gebouw wordt in concreto berekend. Deze waarde mag niet gelijkgesteld worden met de kostprijs van de materialen en van het arbeidsloon⁶⁶. Wel wordt rekening gehouden met de kwaliteit van de materialen, de stevigheid en de ouderdom van het gebouw, de afwerking, de ligging, de oriëntatie enz.; m.a.w. de huidige waarde, niet de prijs voor nieuwbouw. Deze principes worden niet betwist.

Ook wanneer een gebouw bij administratieve beslissing ongezond werd verklaard, bepaalt de rechter de vergoeding volgens de waarde van het gebouw op het ogenblik van het declaratief vonnis⁶⁷.

Het voorontwerp van onteigeningswet door de Nationale Commissie voor de Ruimtelijke Ordening voorbereid, stelt hiertegenover dat de waarde van gebouwen die onbewoonbaar werden verklaard om gezondheidsredenen, of wanneer het bevel tot slopen werd gegeven omdat het gebouw in puin zou vallen, zero wordt geacht.

Dit lijkt logisch, maar men moet dan nochtans de vraag stellen of hierdoor de bestaande praktijk van onbewoonbaarverklaring van huizen in een bepaalde buurt, zodat ook de andere huizen in de buurt in

waarde dalen, wat toch wel een vorm van speculatie in hoofde van de overheid is, niet in de hand zal worden gewerkt.

28. Soms wordt een geschiktheidswaarde (valeur de convenance) aan een bouwwerk toegekend. Dat is de bijzondere waarde van het gebouw voor de eigenaar of vruchtgebruiker, wegens de aangepaste nuttige of zelfs aangename inrichting⁶⁸.

Deze subjectieve inrichting zou op de immobiliënmarkt zelfs een minderwaarde kunnen betekenen, omdat wegens de specifieke bouw, het potentiële aantal kopers daalt, b.v. de inrichting van een apothekerspraktijk in een woonhuis⁶⁹, inrichting van een werkhuis voor een ambachtelijk bedrijf palend aan het woonhuis.

Een terrein, dat wegens zijn ligging aan een kanaal en een autosnelweg uitermate geschikt is om er een siderurgisch complex op te trekken, vertoont daarom nog geen geschiktheidswaarde⁷⁰. Geschiktheidswaarde behoort m.i. niet tot de waardebepaling van gronden.

Een grond kan een bijzondere waarde vertegenwoordigen. B.v. de onteigende had een aanpalend stuk grond gekocht met het oog op de uitbreiding van zijn bedrijf. Deze grond mag niet vergoed worden met een bijkomende geschiktheidswaarde; de waarde van deze grond bedraagt de actuele waarde waarin een gunstige evolutieve waarde begrepen is. Deze grond kan m.i. evenmin vergoed worden met toekomstwaarde, want de uitbreiding van het bedrijf is niet verworven.

In de praktijk wordt soms het onderscheid tussen de geschiktheidswaarde en de m.i. betwiste toekomstwaarde niet duidelijk gemaakt.

Aangezien deze waarde niet volgens objectieve gegevens kan berekend worden, oordeelt de rechter ex aequo et bono. Een vonnis kende 10% van de waarde van de woning toe⁷¹; een ander 15%⁷²; nog een ander vonnis zelfs 25%⁷³.

29. Affectiewaarde wordt terecht niet vergoed⁷⁴. In de praktijk zal het soms moeilijk zijn een duidelijke afgrenzing met de geschiktheidswaarde te maken⁷⁵.

30. Is vergoeding verschuldigd, wanneer een bouwwerk werd opgetrokken zonder bouwvergunning?

⁶⁸ L. BELVA, nr. 546 e.v.; *R.P.D.B.* nr. 689 e.v.; Rb. Nijvel, 9 november 1959, *J.T.*, 1960, 11.

⁶⁹ Vred. Roelux, 4 februari 1970, *R.J.I.*, 1970, nr. 4662.

⁷⁰ Rb. Antwerpen, 18 december 1964, *R.W.*, 1965-66, 1908.

⁷¹ Vred. Enghien, 6 mei 1960, *J.J.P.*, 1960, 323.

⁷² Vred. Genappes, 2 mei 1961, *R.J.I.*, 1961, nr. 3798, maar hierin werd ook de affectiewaarde begrepen.

⁷³ Vred. Brussel, 22 februari 1957, niet gepubliceerd.

⁷⁴ L. BELVA, nr. 553 e.v.; *R.P.D.B.*, nr. 701 e.v.; Vred. Luik, 28 februari 1968, *Pas.*, 1968, III, 93; anders, F. REQUETTE, *Expropriation pour cause d'utilité publique*, in *Répertoire notarial*, XIV, 1970, nr. 233.

⁷⁵ Zie b.v. voetnoot 72.

⁶² Naar analogie van de bedrijfsstoornis bij zelfstandige beroepen nl. 1 à 2 jaar; zie verder, nr. 36.

⁶³ E. PICARD, *op. cit.*, I, p. 252.

⁶⁴ Zie verder, nr. 45.

⁶⁵ L. BELVA, nr. 563; Rb. Dendermonde, 23 juni 1961, *R.J.I.*, 1963, nr. 3910 m.b.t. erfdienstbaarheid van openbaar nut van doorgang; Gent, 16 juni 1967, *Pas.*, 1968, II, 34 m.b.t. een erfdienstbaarheid van openbaar nut non aedificandi.

⁶⁶ L. BELVA, nr. 530 e.v.; *R.P.D.B.*, nr. 667 e.v.

⁶⁷ Raad van State, 9 november 1962, *R.J.I.*, 1965, nr. 4186.

De Wet op de ruimtelijke ordening (art. 31) bepaalt dat met de waardevermeerdering geen rekening mag worden gehouden, wanneer werken of veranderingen uitgevoerd werden die strijdig zijn met de plannen van aanleg, indien zij uitgevoerd zijn na de sluiting van het openbaar onderzoek.

In alle andere gevallen moeten deze onregelmatige bouwwerken in principe wel worden vergoed. Een uitzondering moet wellicht gemaakt worden voor bouwwerken, waarvan een definitief geworden vonnis de afbraak heeft bevolen.

Nochtans lijkt oudere rechtspraak de vergoeding afhankelijk te stellen van de al of niet toelating tot bouwen⁷⁶.

31. De vergoeding voor wederbelegging schommelt thans rond de 21%⁷⁷. De wederbeleggingsvergoeding moet ook toegekend worden, wanneer de onteigende niet opnieuw een onroerend goed zal kopen. Zelfs indien het vooraf reeds duidelijk was dat de onteigende bereid was te verkopen, b.v. percelen in een verkaveling, blijft de wederbeleggingsvergoeding gerechtvaardigd.

32. Wachtinteressen lopen doorgaans tussen drie à zes maanden⁷⁸. De wettelijke interest is vanaf 1 juli 1970 op 6,5% gebracht (Wet 30 juni 1970). In afwachting van een gelijkwaardige onroerende belegging, lijkt de termijn van drie maanden voldoende. Onder-tussen kan toch ook in roerende waarden belegd worden.

33. De kosten van de expertise, van de formaliteiten van de consignatie van de vergoedingen, van de inbezitstellingen, van de akten van handlichting, enz. zijn ten laste van de onteigenaar⁷⁹.

Over het toekennen van de rechtsplegingsvergoeding zijn de vredegerichten verdeeld⁸⁰.

Wordt herziening van de voorlopige vergoedingen gevraagd⁸¹, dan zijn de regels van het gerechtelijk pri-vaatrecht van toepassing.

34. Omvatten de kosten ook het honorarium van de advocaat waarop de onteigende een beroep deed?

PICARD⁸² meent van wel omdat het inroepen van de hulp van deze raadsman als een redelijke daad van een goede huisvader kan beschouwd worden. Het Hof van Cassatie⁸³ oordeelt dat de kosten van de rechtsbijstand niet moeten worden vergoed omdat het oorzakelijk verband tussen de onteigening en de schade die daaruit voortvloeit, ontbreekt. Een beroep doen op een raadsman is enkel een persoonlijke maatregel van de onteigende. M.i. lijkt de opvatting van Picard juist te zijn. Het wetsvoorstel van 18 juli 1968 dat honoraria percentsgewijze in verhouding tot de toegekende vergoeding vastlegt, is een aanvaardbare oplossing.

Ondanks de duidelijke stellingname van het Hof van Cassatie kennen sommige vonnissen vergoeding toe voor gerechtelijke bijstand⁸⁴.

35. In voorkomend geval kan de onteigende ook aanspraak maken op vergoedingen voor nieuwe installatie: huur, verhuiskosten, waardeverminderingen van stock, kosten van nuttigheidsvoorzieningen, vergoedingen voor goederen, die in de nieuwe vestigingsplaats geen waarde meer zullen hebben...⁸⁵.

36. De vergoedingen voor de hinder, die de beoefenaars van zelfstandige beroepen ondergaan, worden forfaitair vastgesteld in overeenstemming met het zakencijfer, zoals blijkt uit de fiscale aangiften van de laatste vijf jaar (art. 239 W.I.B.).

Uit de rechtspraak blijkt dat deze vergoedingen doorgaans voor één en soms voor twee jaar worden toegekend⁸⁶.

Voor doctors in de geneeskunde, advocaten en apothekers werden deze vergoedingen soms niet toegekend omdat de clientèle aan de beoefenaars van het beroep zelf zou verbonden zijn en niet aan de plaats van uitoefening⁸⁷. Mocht deze stelling juist zijn, dan moet de lijst enerzijds uitgebreid worden tot o.m. experts, fiscale raadgevers, boekhouders, kortom alle beroepen die een clientèle aanlokken wegens de persoonlijke verhoudingen.

Anderzijds moeten apothekers uit deze categorie verdwijnen sedert de Wet van 17 december 1973, hou-

⁷⁶ Zie de referenties in L. BELVA, nr. 463.

⁷⁷ 21 % in Vred. Antwerpen, 30 oktober 1967, *J.J.P.*, 1968, 260, en in Vred. Anderlecht, 22 december 1967, *J.T.*, 1968, 101; 20,5 % in Vred. Genappe, 20 september 1968, *J.J.P.*, 1968, 291. De vergoeding toegekend voor de beroving van een exploitatierecht is een roerende vergoeding, die geen aanleiding geeft tot onroerende wederbelegging: Vred. Nijvel, 18 juli 1969, *J.J.P.*, 1970, 14.

⁷⁸ Rb. Gent, 22 december 1960, *R.W.*, 1960-61, 1539; Vred. Seneffe, 2 mei 1961, *R.J.I.*, 1961, nr. 3797; Vred. Nijvel, 4 maart 1970, *J.J.P.*, 1971, 5; Rb. Luik, 6 mei 1970, *J.T.*, 1971, 442 kende een wachtinterest van 7% en een wederbeleggingsvergoeding van 19,5 % toe.

⁷⁹ L. BELVA, nr. 220-230.

⁸⁰ Toekenning: Vred. Zele, 9 juni 1971, *J.J.P.*, 1972, 261; Vred. Grivegnée, 6 december 1972, *Jur. Liège*, 1972-73, 150; niet toegekend: Vred. Waremmé 22 juni 1972, *Jur. Liège*, 1972-73, 88.

⁸¹ Zie hierboven, nr. 13.

⁸² E. PICARD, *op. cit.*, I, p. 208.

⁸³ Cass., 11 april 1956, *Pas.* 1956, I, 841, *R.W.*, 1956-57, 1355, m.b.t. onrechtmatige daad; Cass., 7 juni 1956, *Pas.*, 1956, I, 1073.

⁸⁴ Vred. Brussel, 30 september 1965, niet gepubliceerd; Vred. Lessines, 30 juni 1971, *R.J.I.*, 1971, nr. 5119. Dezelfde opvatting wordt verdedigd door HILBERT, "Expropriations, indemnités, frais de défense", *R.J.I.*, 1971, nr. 5086.

⁸⁵ Zie meer uitgebreid, L. BELVA, nr. 683,704; *R.P.D.B.*, nrs. 906-927; HILBERT, "Expropriations, Indemnités, Synthèse", *art. cit.*, *R.J.I.*, 1970, nrs. 119-123.

⁸⁶ Zie de verwijzingen in *R.P.D.B.*, nrs. 932-940; HILBERT, "Expropriations, Indemnités, Synthèse", *art. cit.*, *R.J.I.*, 1970, nrs. 124-143.

⁸⁷ Zie L. BELVA, nr. 707; *R.P.D.B.*, nr. 930.

dende vestigingsvoorwaarden voor apothekers. De oplossing van de rechtbank van Brussel⁸⁸ waarbij bepaald werd dat 50 % van de clientèle gekoppeld werd aan de ligging van het goed en 50 % aan de persoon, die de zaak exploiteert, lijkt mij in beginsel beter met de werkelijkheid rekening te houden.

c. Gedeeltelijke onteigeningen

37. Wanneer slechts een deel van een onroerend goed wordt onteigend, kan aanspraak worden gemaakt op een vergoeding, indien een minderwaarde ontstaat van het niet-onteigend deel, b.v. de vermindering of het verlies van verkavelingsmogelijkheden voor de eigenaar⁸⁹.

Het is ook mogelijk dat het overblijvend deel een meerwaarde verkrijgt, b.v. een deel van de niet onteigende landbouwgrond kan bouwgrond worden wegens de aanleg van infrastructuur. Deze minder- en meerwaarden kunnen met elkander gecompenseerd worden, maar niet met de andere onteigeningsvergoedingen⁹⁰. Wordt een goed ingesloten door een gedeeltelijke onteigening, dan kan daaruit een minderwaarde voortvloeien. De onteigenaar kan in de plaats van een vergoeding, een recht van overgang verlenen⁹¹. Te onderscheiden van dit probleem is de vraag of aanspraak op een vergoeding kan gemaakt worden wegens genotsstoornis veroorzaakt aan het niet onteigend deel. B.v. de stoornis volgend uit de aanleg en het gebruik van een autosnelweg in een rustige streek. De vergoeding die hiervoor toegekend kan worden, behoort niet tot het onteigeningsrecht maar tot het recht van burenhinder (art. 544 B.W.)⁹².

In de praktijk wordt gepoogd de percelen volledig te onteigenen. Het komt inderdaad vaak dunder uit gedeeltelijk te onteigenen. Bij de onteigeningen voor de aanleg van autosnelwegen tracht het Ministerie van Openbare Werken geen overblijvende stukken van minder dan 1 hectare te laten liggen. De volledige onteigening van het perceel heeft een goedkoop groenscherm tot gevolg.

d. Laattijdige onteigeningen

38. Enkele vonnissen beslisten, dat de waardevermindering, voortvloeiend uit het feit dat de onteige-

naar een geruime tijd laat verstrijken tussen het onteigeningsbesluit en de uitvoering ervan, in aanmerking kan worden genomen bij de bepaling van de vergoeding⁹³.

De motivering van deze rechterlijke beslissingen is voor betwisting vatbaar, aangezien de rechtbanken ook de interne wettelijkheid van een koninklijk besluit tot vaststelling van hoogdringendheid moeten beoordelen. Wanneer zij vaststellen dat de hoogdringendheid in casu niet gewettigd is, zouden zij het koninklijk besluit buiten toepassing moeten verklaren op grond van art. 107 van de Grondwet.

Beter gemotiveerd is de beslissing van het Hof van Beroep te Brussel⁹⁴, die een vergoeding op grond van art. 1382 B.W. toekent wanneer een fout aan de onteigenaar kan verweten worden. De onteigende moet het bewijs leveren van de fout van de overheid, van zijn schade en van het oorzakelijk verband tussen beide⁹⁵.

In dit verband mag art. 35 van de Wet van 29 maart 1962 niet onvermeld blijven. Dit artikel bepaalt dat wanneer binnen een termijn van tien jaar, te rekenen vanaf de inwerkingtreding van een plan van aanleg, de in het onteigeningsplan opgenomen percelen niet zijn aangekocht of de onteigeningsprocedure niet is begonnen, de eigenaar per aangetekende brief de bevoegde instantie kan verzoeken van de onteigening van zijn goed af te zien. Indien de bevoegde overheid zich niet heeft uitgesproken binnen een jaar te rekenen vanaf de datum van verzending van de aangetekende brief, of weigert van de onteigening af te zien, kan de eigenaar schadevergoeding verkrijgen binnen de bij art. 27 gestelde beperkingen.

4. De vergoedingen voor het verlies van genotsrechten

39. De onteigening is gericht tegen de eigenaars en de vruchtgebruikers van het onroerend goed⁹⁶. Indien deze goederen bezwaard zijn met huur, genotspand, gebruik of bewoning moet de eigenaar (of de vruchtgebruiker) hen voordat de vergoedingen vastgesteld worden, oproepen om mede te werken aan de werkzaamheden van de schatting. Laat de eigenaar dit na, dan blijft hij alleen tegenover hen gehouden voor de vergoedingen, die zij zouden eisen⁹⁷.

Deze opsomming van houders van genotsrechten is onaangepast, daar de rechten van erfdiensbaarheid, erfpacht en opstal niet vermeld zijn, enerzijds, terwijl

⁸⁸ Rb. Brussel, 12 december 1973, *R.J.I.*, 1973, nr. 5309.

⁸⁹ Vergelijk Hof Gent, 29 maart 1973, *R.W.*, 1973-74, 162.

⁹⁰ Zie meer uitgebreid, HILBERT, "Expropriations, indemnités, Synthèse", art. cit., *R.J.I.*, 1970, nrs. 79-81; L. BELVA, nrs. 581-600; *R.P.D.B.*, nrs. 771-789; E. PICARD, op. cit., I, pp. 300-310. Voor een voorbeeld van het afwijzen van de minderwaarde, zie Vred. Kontich, 18 september 1970, *R.W.*, 1970-71, 1197.

⁹¹ Vred. St. Genesius-Rode, 8 december 1964, niet gepubliceerd.

⁹² Zie Rb. Luik, 6 mei 1970, *J.T.*, 1971, p. 442. Anders: Vred. St. Genesius-Rode, 21 januari 1966, niet gepubliceerd; hier werd 5.000 fr. toegekend voor rustverstoring.

⁹³ Vred. Anderlecht, 22 december 1967, *J.T.*, 1968, 101. In casu was 10 jaar verlopen en werd 20 % van de hoofdvergoeding meer toegekend; Rb. Antwerpen, 28 januari 1974, *R.W.*, 1973-74, 1445.

⁹⁴ Hof Brussel, 28 oktober 1964, *J.T.*, 1965, 72.

⁹⁵ Hof Luik, 27 maart 1973, *Jur. Liège*, 1973-74, 1.

⁹⁶ Art. 2 van de Wet van 17 april 1835; art. 3 van de Wet van 26 juli 1962.

⁹⁷ Art. 19 van de Wet van 17 april 1835; artt. 6 en 10 van de Wet van 26 juli 1962.

genotspand reeds in de 19e eeuw in onbruik was⁹⁸ en het recht van gebruik of bewoning slechts zelden voorkomt⁹⁹, anderzijds. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de wet van 1962 deze opsomming uit de wet van 1835 heeft overgenomen.

De houders van genotsrechten hebben recht op een afzonderlijke onteigeningsvergoeding.

40. De houders van vorderingsrechten tot ontbinding, tot revindicatie of van andere zakelijke vorderingen zoals hypotheek of voorrecht worden niet in de procedure betrokken¹⁰⁰. Zij kunnen wel vrijwillig tussenkomen¹⁰¹.

Hun recht wordt overgebracht op de prijs of juist uitgedrukt op de vergoeding, die de waarde van het onteigend goed vertegenwoordigt; het onroerend goed wordt ervan bevrijd.

41. Voor derden die niet betrokken zijn of niet kunnen tussenkomen in de gerechtelijke onteigeningsprocedure, staat alleen het beroep tot nietigverklaring van het onteigeningsbesluit bij de Raad van State open¹⁰². Zij, die ter bedde een goed bewoonden of een grond bewerkten, kunnen dus geen aanspraak maken op een onteigeningsvergoeding¹⁰³. Een petroleummaatschappij die de onteigende financiële hulp had verleend bij de vestiging en met hem een langdurig contract voor brandstoflevering had gesloten, werd niet ontvankelijk verklaard toen zij daarvoor vergoeding vroeg¹⁰⁴.

a. Vruchtgebruik

42. Is het goed met vruchtgebruik bezwaard, dan rijst de vraag of de vruchtgebruiker recht heeft op een globale vergoeding, die de actuele en gekapitaliseerde waarde van het vruchtgebruik vertegenwoordigt dan wel of hij zich tevreden moet stellen met de aanspraak op het genotsrecht van de vergoeding. In de laatste hypothese wordt het vruchtgebruik uitgeoefend op de toegekende som zoals bij de zakelijke rechtsvorderingen zonder genotsrecht. In de praktijk wordt de actuele en gekapitaliseerde waarde van het vruchtgebruik toegekend¹⁰⁵. Aan het voorafgaand karakter van de vergoeding wordt afbreuk gedaan wanneer de vruchtgebruiker slechts een genotsrecht van jaar tot jaar

zou hebben op de aan de blote eigenaar toegekende vergoeding¹⁰⁶. De blote eigenaar verkrijgt het verschil tussen de waarde van het onbelaste goed en de aan de vruchtgebruiker toegekende globale vergoeding.

b. Gebruik of bewoning

43. De vergoedingen voor gebruik en bewoning worden berekend zoals voor vruchtgebruik¹⁰⁷.

c. Erfpacht en opstal

44. Erfpacht en opstal zijn in principe aan dezelfde regels van vergoeding onderworpen als die m.b.t. vruchtgebruik. De vergoeding voor de erfpachter of de opstalhouder bestaat uit een globale som en niet uit een genotsrecht op de aan de eigenaar van de grond uitgekeerde som.

De berekening wordt opgemaakt volgens de netto-inkomsten vermenigvuldigd met de duur van het recht¹⁰⁸. In een vonnis van het vrederecht van St.-Niklaas Waas¹⁰⁹ werd een verschillende berekeningswijze toegepast. Na de vaststelling van de waarde van de grond in volle eigendom, werd deze vergoeding verdeeld over de grondeigenaar en de erfpachter. De grondeigenaar bekam de gekapitaliseerde opbrengst van de grond en de wederbeleggingsvergoeding. De erfpachter verkreeg het verschil tussen de waarde van de grond en het aan de grondeigenaar toegekend bedrag.

d. Erfdienstbaarheden

45. Noch de wet van 1835, noch die van 1962 hebben de erfdienstbaarheden onder de genotsrechten opgesomd. De vergoeding waarop het heersend erf aanspraak kan maken is begrepen in de vergoeding van het onteigend lijdend erf. De rechthebbende van de erfdienstbaarheid zal zich moeten richten tot de eigenaar van het onteigend goed¹¹⁰. Inderdaad de last van de erfdienstbaarheid wordt niet in mindering aangerekend bij de vaststelling van de waarde van het onteigend goed¹¹¹.

De vergoeding voor erfdienstbaarheden worden soms onvoldoende beschermd door dit systeem; b.v. een fabriek heeft op grond van een erfdienstbaarheid recht op het water van het erf dat onteigend wordt. De waarde van deze erfdienstbaarheid bedraagt meer dan de waarde van het water¹¹². Daar een erfdienstbaarheid een zakelijk genotsrecht op andermans erf uitmaakt,

⁹⁸ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 264. De Wet van 26 juli 1962 hanteert het begrip gebruikspand.

⁹⁹ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 233.

¹⁰⁰ Art. 21, Wet van 17 april 1835.

¹⁰¹ L. BELVA, nr. 778; E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 253.

¹⁰² Raad van State, 11 december 1973, arrest nr. 16.159, *R.W.*, 1973-74, 1877.

¹⁰³ Anders, E. PICARD, *op. cit.*, I, p. 112-114.

¹⁰⁴ Vred. Luik, 4 juni 1965, *J.J.P.*, 1966, 248; zie ook Rb. Charleroi, 11 augustus 1960, *Rev. adm.*, 1962, 69.

¹⁰⁵ Vred. Nijvel, 13 november 1968, *R.J.I.*, 1971, nr. 5.107 met noot; Rb. Brussel, 6 januari 1972, *J.T.*, 1972, 575; in dezelfde zin L. BELVA, nr. 779.

¹⁰⁶ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 227.

¹⁰⁷ L. BELVA, nr. 780; E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 233.

¹⁰⁸ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 235.

¹⁰⁹ Vred. St.-Niklaas Waas, 30 september 1963, *J.J.P.*, 1963, 334.

¹¹⁰ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 244.

¹¹¹ L. BELVA, nr. 562.

¹¹² E. PICARD, *op. cit.*, I, p. 180.

lijkt het wenselijk dat de houder ervan als derde betrokkene wordt toegelaten tussen te komen in de ont-eigeningsprocedure en dat zijn recht op een afzonderlijke vergoeding wordt erkend. De onteigenaar kan ook in natura vergoeden b.v. door het aanbod het recht van overgang van de leidingen op een andere plaats te verleggen¹¹³.

e. Huur

46. De verkrijging in der minne door de onteigenaar wordt met een aankoop gelijkgesteld ; de gevolgen vallen onder het toepassingsgebied van het gemene recht. De huurder heeft geen aanspraak op enige vergoeding wanneer het huurcontract niet voortijdig wordt beëindigd¹¹⁴.

Wanneer bij handelshuur de huurder tot het einde van de huur in het door de overheid in der minne verkregen goed wordt gelaten, heeft hij geen recht op onteigeningsvergoeding als de huurvernieuwing geweigerd wordt, maar wel op een vergoeding wegens uitzetting (art. 25 van de Wet van 30 april 1951 m.b.t. handelshuur)¹¹⁵.

De huurder die het gehuurde goed voortijdig verlaat op aanmanen van de verhuurder, omdat het erf onteigend gaat worden, heeft recht op onteigeningsvergoeding¹¹⁶. Als het goed dan niet onteigend maar in der minne verkregen wordt, heeft de huurder recht op een vergoeding volgens het gemene recht. De schatting van deze vergoeding steunt op de criteria die bij onteigening gelden¹¹⁷.

47. Het is niet vereist dat het huurcontract bij authentieke akte werd gesloten, noch dat het contract vaste dagtekening heeft, om aan de onteigenaar tegenstelbaar te zijn¹¹⁸.

Het is voldoende dat het bestaan van het huurcontract werkelijk schijnt¹¹⁹. Maar wanneer de hoofdhuurder zes jaar vóór het einde van de handelshuur, het huurcontract vernieuwt, is dit speculatie en kan de onteigeningsvergoeding niet bestaan uit de verloren winst vermenigvuldigd met het aantal jaren dat het contract nog zou duren¹²⁰.

48. De huurder heeft recht op een vergoeding, die het genotsrecht van zijn huur vertegenwoordigt. Rekening wordt gehouden met de duur van het contract. Bij een handelshuur werd een vergoeding toegekend

wegens voordelige huur in vergelijking met de werkelijke locatie waarde a rato van het aantal nog te lopen jaren¹²¹.

49. Heeft de huurder recht op een vergoeding wegens verbouwingswerken of wegens het optrekken van nieuwe inrichtingen b.v. het aanbouwen van een garage ?

Bij ontstentenis van contractuele bedingen in het huurcontract heerst er betwisting of de huurder werken mag uitvoeren en welke vergoeding hem bij het einde van het huurcontract eventueel moet toegekend worden¹²². De Wet op de handelshuur (art. 9) bevat wel bepalingen m.b.t. verbouwingen door de huurder uitgevoerd.

Het huurcontract wordt door de onteigening beëindigd ; op de verbodsbepalingen m.b.t. werken daarin vervat kan de onteigenaar zich niet beroepen om te ontsnappen aan het uitkeren van een vergoeding aan de huurder. Verbouwingswerken of werken die niet kunnen weggenomen worden, zijn vanaf hun incorporatie door het recht van natrekking (art. 551 B.W.) eigendom van de eigenaar van de grond geworden. De vergoeding voor de huurder bedraagt het genotsrecht van deze werken vermenigvuldigd met het aantal jaren dat het huurcontract nog zou lopen¹²³.

Voor nieuwbouw moet onderscheid gemaakt worden. De huurder is eigenaar van deze bouwwerken zolang de verhuurder geen keuze heeft gemaakt tussen verkrijging of de afbraak ervan. Dit is de analogische toepassing van art. 555 B.W., dat de uitgestelde en facultatieve natrekking regelt¹²⁴.

De onteigenaar is gehouden te vergoeden op grond van de eigendoms waarde. In het geval dat de huurder een gebouw optrekt omdat het contract in deze oprichting voorzag en verder bepaalde dat de verhuurder hiervan eigenaar is, dan wordt alleen de genots waarde bij de onteigening vergoed¹²⁵. In deze laatste hypothese bevat het contract doorgaans ook nog clausules m.b.t. een lage huurprijs. Deze voordelige huurprijs geeft aanleiding tot vergoeding¹²⁶.

50. De onteigenaar betaalt de waarborgsom terug, niet de eigenaar¹²⁷. Dit bedrag wordt in mindering gebracht op de aan de eigenaar verleende vergoeding.

¹²¹ Hof Brussel, 19 januari 1959, *J.T.*, 1960, 361.

¹²² A. DE BERSAQUES, "Statut juridique des constructions élevées par le preneur au cours du bail", *R.C.J.B.*, 1951, 271 ; R. KRUIHOF, "Le régime juridique des travaux réalisés par le preneur sur le fonds loué", *R.C.J.B.*, 1966, 55.

¹²³ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 79.

¹²⁴ P. LEVIE, *Traité théorique et pratique de constructions érigées sur le terrain d'autrui*, 1951, nr. 40, p. 112 e.v. ; R. KRUIHOF, *art. cit.*, p. 59 en p. 63.

¹²⁵ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 194.

¹²⁶ Zie hierboven, nr. 48.

¹²⁷ L. BELVA, nr. 731.

¹¹³ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 242.

¹¹⁴ Vred. Luik, 1 juni 1972, *Jur. Liège*, 1972-73, 103.

¹¹⁵ Vred. Dinant, 4 oktober 1968, *J.J.P.*, 1970, 163.

¹¹⁶ Luik, 1 december 1961, *Jur. Liège*, 1961-62, 166.

¹¹⁷ Rb. Aarlen, 28 februari 1961, *R.J.I.*, 1961, nr. 3826.

¹¹⁸ *R.P.D.B.*, nr. 943 ; anders, HILBERT, "Expropriations, indemnités, synthèse", *art. cit.*, *R.J.I.*, 1970, nr. 144.

¹¹⁹ L. BELVA, nr. 723 ; E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 131.

¹²⁰ Vred. Luik, 14 november 1969, *J.J.P.*, 1970, 287.

51. De verhuiskosten worden volledig vergoed wanneer het huurcontract nog een lange duur zou lopen ; anders wordt enkel een bepaald % uitgekeerd¹²⁸.

52. De vergoeding voor stoornis in de uitoefening van het beroep werd reeds behandeld¹²⁹.

f. Pacht

53. De Pachtwet van 4 november 1969 bevat bepalingen m.b.t. vergoedingen wanneer de pachter bouwt (art. 25 en 26) of aanplant (art. 28).

Gewone uittredingsvergoedingen voor stro, mest en nayette, voor de bij voorraad gedane bebouwing en voor de verbeteringen aan de grond, worden bepaald in art. 45. Bijzondere uittredingsvergoedingen tot het beloop van de geleden schade worden de pachter toegerekend in de gevallen dat de landbouwgrond aan zijn bestemming wordt onttrokken (art. 46).

54. Onteigening beëindigt de pachtvereenkomst¹³⁰. Verkrijgt de onteigenaar het goed in der minne, dan moet de pachter volgens de Pachtwet opgezegd worden. De onteigenaar kan zich dan niet beroepen op de onteigeningswetten om de rechten van de pachter te onteigenen¹³¹.

55. Voor de gebouwen en aanplantingen die de pachter op eigen kosten heeft opgetrokken zal hij als eigenaar vergoed worden. De overige vergoedingen waarop de pachter aanspraak kan maken, steunen op het verlies van zijn genotsrechten.

Art. 46 van de Pachtwet blijft als leidraad gelden, zelfs bij de gerechtelijke onteigeningen¹³².

De enuntiatieve opsomming van art. 46 beoogt alle schade, die de pachter ondergaat wegens de onteigening, te ondervangen. Hieronder ressorteren : bedrijfsverlies aan dieren en materieel ; de genotsderving gedurende de jaren vóór het verstrijken van de lopende pachtperiode, met dien verstande dat geen rekening mag worden gehouden met minder dan twee of meer dan vier jaren. Deze winstderving kan berekend worden op basis van forfaitaire fiscale inkomstenschalen van toepassing op het onteigend bedrijf¹³³ of op basis van de fiscale aangiften¹³⁴. Art 46 vermeldt verder nog het verlies wegens waardevermindering van de overblijvende gebouwen en gronden. De waardevermindering van de overblijvende grond zou tot gevolg kun-

nen hebben dat de pachter de exploitatiewijze zal moeten aanpassen, wat gepaard gaat met bijkomende kosten en investeringen. De opbrengst van het bedrijf zal verminderen¹³⁵. Hoewel art. 46 geen andere schadeposten opsomt, kan de pachter, die verdere schade aantoon, daarvoor vergoed worden ; b.v. verlies van voordelige pacht, verhuiskosten, vergoeding voor de verergering van een normaal natuurverschijnsel door de uitvoering van werken¹³⁶.

De pachtersvergoedingen hebben een roerend karakter ; zij geven geen aanleiding tot wederbeleggingsvergoeding¹³⁷.

De forfaitaire vergoedingen door EECKLOO¹³⁸ aangehaald en gebaseerd op de gegevens van de Comités voor Aankoop van onroerende goederen voor rekening van de Staat kunnen hoogstens als indicatie gelden. Aangezien de schade van de pachter vergoed wordt, moet telkens in concreto geoordeeld worden.

III. DE MUNTONTWAARDING

56. Tussen het ogenblik, waarop geschat moet worden, en de vaststelling van het bedrag van de vergoeding door de rechter kan de munt in waarde dalen.

Mag de rechter deze ontwaarding ondervangen door een aanpassing van de vergoeding ? Hiervoor moet onderscheid worden gemaakt tussen wettelijke devaluaties en feitelijke muntontwaarding.

57. Na enkele ongelukkige ervaringen m.b.t. het vaststellen van onteigeningsvergoedingen na wettelijke devaluaties¹³⁹ heeft de wetgever ingegrepen door de Wet van 29 april 1935 (art. 1) : "Wanneer er aanleiding is tot schatting van een vergoeding of van een schadeloosstelling, wordt met de wijzigingen aan de goudpariteit van den frank geen rekening gehouden dan in de maat waarin zij, den dag van die schatting, invloed hadden op de werkelijke koopkracht van den frank in de zaak waarover het gaat".

Bij wettelijke devaluatie moet de rechter het vroeger geschatte bedrag aanpassen in verhouding tot de wijzigingen in de economische waarde of de koopkracht van de munt. De aanpassing gebeurt dus niet in verhouding tot de wettelijke devaluatiecoëfficiënt. Op de binnenlandse markt is een devaluatie op zichzelf niet de oorzaak van wijziging van de koopkracht van de munt. Uit wettelijke devaluatie volgt niet noodzakelijk een correlatieve verhoging van het prijzenpeil¹⁴⁰.

¹²⁸ E. PICARD, *op. cit.*, II, p. 66 e.v. ; L. BELVA, nrs. 691-692.

¹²⁹ Zie hierboven, nr. 36

¹³⁰ R. EECKLOO, *Pacht en voorkoop*, 1970, nr. 99, p. 105.

¹³¹ Cass., 3 juni 1971, *R.W.*, 1971-72, 854.

¹³² H. CLOSON, *Le bail à ferme*, 1970, nr. 126, pp. 250-254 ; R. EECKLOO, *op. cit.*, nr. 624, p. 393.

¹³³ R. EECKLOO, *op. cit.*, nr. 620, p. 390 ; Vred. Kontich, 7 oktober 1969, *R.W.*, 1969-70, 1018.

¹³⁴ Hof Brussel, 26 november 1970, *Rev. communale*, 1971, 11.

¹³⁵ Zie meer uitgebreid, R. EECKLOO, *op. cit.*, nr. 621, p. 391.

¹³⁶ Cass., 29 mei 1959, *R.W.*, 1960-61, 1970.

¹³⁷ Hof Gent, 12 oktober 1962, *R.W.*, 1963-64, 872.

¹³⁸ R. EECKLOO, *op. cit.*, nrs. 618-622, pp. 388-392.

¹³⁹ M. SOMERHAUSEN, "Onteigening ten algemenen nutte, historisch overzicht", *Tijdschrift voor gemeenterecht*, 1957, 240-241.

¹⁴⁰ Y. SCHOENTJES-MERCHIERS, *De waardebeveiligingsbedingen*, 1968, nr. 18.

Slechts wanneer een werkelijke stijging van de prijzen of omgekeerd een werkelijke daling van de koopkracht van de frank volgt op een wettelijke devaluatie, zal de rechter in verhouding tot die prijsverhoging aanpassen.

De economische waarde van de munt en niet haar wettelijke bepaling vormt de grondslag van de waardering van de vergoeding. Alleen de koopkracht van de munt kan de nodige som bepalen, die vereist is om het patrimonium van de onteigende, zoals het bestond op het ogenblik van het declaratief vonnis of op het ogenblik van de bekendmaking van de bestemming¹⁴¹, juist te herstellen¹⁴².

De Wet van 29 april 1935 is geen gelegenheidswet, maar heeft een algemeen principe vastgelegd dat ook toepassing vindt wanneer zoals nu de waarde van de frank bepaald wordt in verhouding tot vreemde munten en niet langer in verhouding tot de goudwaarde¹⁴³.

In de meer uitzonderlijk voorkomende hypothese dat de waarde van de onroerende goederen in sterkere mate zou dalen, dan de devaluatie ze heeft doen stijgen, zou de rechter het bedrag van de vergoeding moeten verminderen¹⁴⁴.

58. Volgens het Hof van Cassatie is feitelijke vermindering van de koopkracht van de munt geen reden tot verhoging van het bedrag van de vergoeding¹⁴⁵. Deze feitelijke muntontwaarding is een gevolg van latere economische omstandigheden, zij vloeit niet voort uit de onteigening en mag dus niet in de onteigeningsvergoeding worden opgenomen. Fictief worden ogenblik van de eigendomsoverdracht en betaling van de onteigeningsvergoeding op hetzelfde moment geplaatst.

Deze stelling kan niet worden aangenomen¹⁴⁶. De omzetting van de vastgelegde ne variëter waarde in een aan schommelingen onderhevige geldeenheid moet tot gevolg hebben dat de rechter het bedrag aanpast in verhouding tot die schommelingen. De bepaling in het vonnis van het vastgelegd waardeëlement in een mobiel waardeëlement, vereist dat ook met de mobiele maatstaf de schade wordt vergoed. De munt vervangt het onteigend goed en beider waarde moet samenvallen. Er bestaat wel degelijk een oorzakelijk verband tussen de onteigening en de muntontwaarding. Het is bovendien onlogisch dat bij wettelijke devalua-

tie, die in principe de koopkracht van de munt niet aantast, de aanpassing geschiedt in verhouding tot die koopkracht. Maar wanneer alleen de daling van de koopkracht wordt aangetoond, wordt niet aangepast. Hieruit blijkt duidelijk, dat wettelijke devaluatie niet de toetssteen kan zijn om al of niet in verhouding tot de koopkracht van de munt aan te passen. De onteigeningsvergoeding, uitgedrukt in een feitelijk ontwaarde munt, verhindert dat de onteigende zich een gelijkwaardig goed kan aanschaffen. Aan de billijke vergoeding van art. 11 van de Grondwet wordt niet voldaan.

59. Indexering van lonen is algemeen gebruikelijk. Bij de vaststelling van een onteigeningsvergoeding voor beroepsstoornis wordt indexering soms toegepast¹⁴⁷.

IV. HERVORMINGEN IN HET VOORUITZICHT ?

60. De Nationale Commissie voor de Ruimtelijke Ordening bereidt een nieuwe wet inzake onteigening voor. Een tekst m.b.t. de hoofdvergoedingen werd in 1972 opgesteld. Enkel op de belangrijkste wijzigingen wordt hier gewezen omdat de tekst misschien nog gewijzigd zal worden, zodat het voorbarig blijkt nu reeds alle detailregelingen te bespreken.

61. De hoofdvergoeding is gelijk aan de gebruikswaarde (valeur d'utilisation) van het onroerend goed, indien de onteigening op geheel het onroerend goed slaat. Wordt slechts gedeeltelijk onteigend, dan draagt de hoofdvergoeding, de vermindering ondergaan door de gebruikswaarde van het onroerend goed.

De gebruikswaarde wordt berekend op de datum van de overdracht van de rechter volgens de bestemming, die het goed had op de datum van het onteigeningsbesluit.

62. De gebruikswaarde van de onroerende goederen wordt bepaald naargelang deze goederen al of niet normaal voor bebouwing bestemd zijn. Het voorontwerp omlijnt duidelijk de criteria waaraan de goederen moeten beantwoorden om al of niet normaal voor bebouwing in aanmerking te komen.

63. De gebruikswaarde van een onroerend goed, dat normaal niet voor bebouwing bestemd is, mag niet hoger liggen dan de verkoopswaarde van de gronden, weiden of bossen, die niet geschikt zijn voor een andere bestemming.

De gebruikswaarde van een onroerend goed, dat normaal voor bebouwing bestemd is, is gelijk aan de

¹⁴¹ Zie hierboven, nrs. 12-13 en 15.

¹⁴² G. SUTENS-BOURGEOIS, *art. cit.*, *T.P.R.*, 1970, p. 39, nr. 12.

¹⁴³ Zie meer uitgebreid, G. SUTENS-BOURGEOIS, *art. cit.*, *T.P.R.*, 1970, p. 38, nr. 11, en p. 39, nr. 13.

¹⁴⁴ G. SUTENS-BOURGEOIS, *art. cit.*, *T.P.R.*, 1970, p. 40, nr. 14, met verwijzing naar rechtsleer en rechtspraak; deze laatste is echter in tegengestelde zin.

¹⁴⁵ Cass., 21 oktober 1966, *R.W.*, 1966-67, 1281; Cass. 2 juni 1967, *R.W.*, 1967-68, 646.

¹⁴⁶ G. SUTENS-BOURGEOIS, *art. cit.*, *T.P.R.*, 1970, p. 41, nr. 15, en noot van zelfde auteur bij Rb. Brussel, 5 juni 1973, *R.W.*, 1973-74, 1010.

¹⁴⁷ Vred. Brussel, 10 juni 1966, niet gepubliceerd.

De Heer MARSTBOOM, schatter van onroerende goederen, deelde mij mede dat hij stelselmatig deze vergoeding aanpaste aan de index.

verkoopswaarde van de bouwgrond binnen een straal van maximum 500 meter vanaf de grens van het te onteigenen goed, bepaald volgens de bestemming, de bebouwingsdichtheid, de plaatsing en het volume van de bouwwerken.

De gebruikswaarde wordt vermeerderd of vermindert met een bedrag gelijk aan de vermeerdering of de vermindering van de verkoopswaarde, die voor het onroerend goed voortvloeit uit het bestaan van de gebouwen en inrichtingen die er zijn gevestigd. Rekening wordt gehouden met de economische waarde, het onderhoud en de ouderdom van de bouwwerken en inrichtingen en met de kosten van de eventuele sloping, gelet op de waarde van de materialen die kunnen worden gerecupereerd.

Bij bouwwerken en inrichtingen bestemd en aangewend voor sociale, culturele en caritatieve doeleinden of voor openbare diensten zonder winstoogmerk wordt de gebruikswaarde vermeerderd met de kosten van vervanging, verminderd in voorkomend geval met het bedrag van de kosten, wegens herstel, modernisering of vernieuwing binnen normale termijnen.

64. Deze tekst opteert terecht voor een duidelijker onderscheid dan tot nog toe bestaat m.b.t. de bestemming van de gronden. Principieel zal nu vergoed worden volgens hun gebruikswaarde. Deze gebruikswaarde wordt geacht te zijn de verkoopswaarde.

Hierbij gaan enkele bedenkingen ter overweging.

Wanneer de bestemming van de onroerende goederen vastligt, dan moet m.i. de onteigeningsvergoeding de verkoopswaarde bedragen ongeacht de gebruikswaarde. Men denke slechts aan het volgende voorbeeld. Iemand heeft twee percelen bouwgrond in een goedgekeurde verkaveling gekocht; zijn woning wordt op een perceel opgericht, het tweede perceel vergroot de tuin. Het gaat niet aan om bij onteigening dit tweede perceel niet als bouwgrond te vergoeden.

Bovendien kan het begrip gebruikswaarde al te gemakkelijk door de rechter als geschiktheidswaarde worden geïnterpreteerd.

Het hanteren van twee begrippen – gebruikswaarde en verkoopswaarde – is verwarrend, des te meer daar een verwijzing naar de verkoopswaarde kan volstaan.

65. In het voorontwerp worden geen referentiepunten aangegeven m.b.t. gronden, die niet voor bebouwing bestemd zijn. De prijs van dergelijke gronden is toch niet eenvormig voor heel het grondgebied?

Voor gronden normaal voor bebouwing bestemd, worden wel vergelijkingspunten aangeduid. Voor stadsgronden, die onteigend worden, lijken ze niet aangepast.

Veronderstel een buurt in volle ontwikkeling en vernieuwing, een krottenwijk, een exclusieve handelswijk en een stationswijk, alle in een straal van 500 m gelegen rond het te onteigenen goed. Quid?

Veronderstel dat enkele torengedebouwen binnen genoemde straal opgetrokken zijn. Volgt daaruit dat het te onteigenen goed ook bestemd was om bebouwd te worden met flatgebouwen?

66. Het voorontwerp maakt niet voldoende onderscheid tussen enerzijds gronden en anderzijds gebouwen bewoond door de onteigende eigenaar of vruchtgebruiker¹⁴⁸. Deze woningen zouden m.i. eventueel aanspraak kunnen maken op een subjectieve waarde, nl. de geschiktheidswaarde¹⁴⁹. In het voorontwerp wordt alleen aan bouwwerken van algemeen nut aandacht besteed.

67. Tot slot moge opgemerkt worden dat, ondanks de onvolmaaktheid van het voorontwerp, hierdoor toch een stap in de goede richting gezet wordt. De speculatie zal beperkt worden, wat tot gevolg heeft dat niet alleen de belangen van de onteigenden maar ook die van de onteigenaar in aanmerking worden genomen.

G. SUETENS-BOURGEOIS

Lector aan de K.U.L. en aan de U.F.S.A.L.

¹⁴⁸ Zie hierboven, nr. 11.

¹⁴⁹ Zie hierboven, nr. 28.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER—4 JANUARI 1974

Voorzitter : de h. Polet

Raadsheer-verslaggever : de h. Janssens

Advocaat-generaal : de h. Duchatelet

Advocaten : Mrs. Faurès en Bayart

Ziekte- en invaliditeitsverzekering werknemers—Arbeidsongeschiktheid—Werkneemster in kraamrust—Periode tijdens welke verder gearbeid werd vanaf de zesde week voor de bevalling—Begrip—Dagen van gedeeltelijke werkloosheid.

In de zin van het vijfde lid van § 1 van art. 56 van de Ziekte- en invaliditeitswet van 9 augustus 1963 omvat de periode tijdens welke de werkneemster verder gearbeid heeft vanaf de zesde week vóór haar bevalling, ook de dagen van gedeeltelijke werkloosheid.

Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering t/ Bomboire en Pirard

Gelet op het bestreden arrest, op 24 februari 1972 door het Arbeidshof te Luik gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 21, 4°, 46, 56, paragraaf 1, lid 5, en 97 van de wet

van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (...),

doordat, met betrekking tot de vraag of, indien de werkneemster haar beroepsarbeid pas werkelijk heeft onderbroken minder dan zes weken vóór haar bevalling, de dagen waarop zij toevallig werkloos is geweest gedurende die fictieve periode van prenatale rust, voor de berekening van de uitkeringen waarop zij uit dien hoofde recht heeft, verschoven mogen worden tot na de postnatale periode van acht weken welke op de bevalling volgen, het Arbeidshof te Luik, bij het bestreden arrest, de vraag bevestigend oplost en, diensgevolge, het beroepen vonnis bevestigt in zoverre het aan de verzekeringsinstelling haar vordering ontzegt tot terugbetaling door de eerste verweerder van het bedrag van 2.500 frank, zijnde het gedeelte van de primaire ongeschiktheidsuitkering die zij voor haar pre- en postnataal verlof heeft ontvangen en dat overeenstemt met de tien dagen waarop zij niet heeft gewerkt gedurende de zes weken vóór haar bevalling, en om aldus te beslissen hoofdzakelijk hierop steunt dat, door aan de zwangere werkneemster zes weken vóór en acht weken na de bevalling als "rust" geneeskundige verstrekkingen toe te kennen, het in de bedoeling van de wetgever heeft gelegen alleen haar te laten beslissen, om eventueel de zes weken van prenatale rust na de bevalling te verschuiven indien zij zich in staat acht om gedurende die zes weken te werken, en dat die keuze haar geheel of gedeeltelijk zou ontnomen worden indien zij later geen uitkering ontvangt voor de dagen gedurende welke zij, tijdens die zes weken, onvrijwillig werkloos is geweest en dat ten slotte de door het ziekenfonds betaalde uitkeringen niet op hetzelfde neerkomen als de werkloosheidsuitkeringen, daar ze uit verschillende gronden voortspruiten krachtens twee sociale wetten die op verschillende vraagstukken betrekking hebben,

terwijl enerzijds, indien weliswaar, overeenkomstig voormeld artikel 56, paragraaf 1, lid 5, van de wet van 9 augustus 1963, wordt aangenomen dat een werkneemster die haar beroepsarbeid werkelijk heeft onderbroken minder dan zes weken voor haar bevalling, na de acht weken welke op de bevalling volgen de vereiste graad van werkongeschiktheid bereikt "over een tijdspanne die overeenstemt met de periode tijdens welke zij verder heeft gearbeid vanaf de zesde week vóór haar bevalling", het hier gaat om een uitzondering op de regel neergelegd in het begin van hetzelfde lid en volgens welke de uitkering in geval van bevalling loopt over het tijdvak van zes weken vóór en acht weken na de bevalling, welke uitzondering als zodanig noodzakelijk beperkend moet worden uitgelegd; daarentegen aan die uitzondering een extensieve uitlegging wordt gegeven wanneer als werkelijke arbeidsdagen worden beschouwd de werkloosheidsdagen die, in het geheel van de wets- of reglementsbepalingen betreffende de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, slechts met arbeidsdagen worden gelijkgesteld in de uitzonderlijke gevallen waarin deze gelijkstelling uitdrukkelijk bij een bijzondere tekst wordt voorgeschreven,

en terwijl, anderzijds, indien de geneeskundige verstrekkingen en de werkloosheidsuitkeringen werkelijk uit verschillende juridische gronden voortkomen, deze omstandigheid helemaal niet ter zake dienend is voor de

uitlegging die gegeven dient te worden aan de wettelijke bepaling aangevoerd tot staving van een vordering tot terugbetaling van uitkeringen die als ten onrechte ontvangen worden beschouwd;

Wat het eerste onderdeel betreft;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de eerste verweerder op 7 september 1969 is bevallen, dat zij tijdens de zes weken vóór deze datum gedurende enkele dagen werkloosheidsuitkeringen heeft ontvangen en dat zij haar beroepsarbeid pas werkelijk heeft onderbroken op de dag van haar bevalling;

Overwegende dat in de zin van lid 5 van artikel 56, paragraaf 1, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, de periode tijdens welke de werkneemster verder heeft gearbeid voortduurt tot de werkelijke onderbreking van haar beroepsarbeid en de dagen van gedeeltelijke werkloosheid omvat;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Wat het tweede onderdeel betreft;

Overwegende dat de bekritiseerde reden ten overvloede is gegeven;

Dat dit onderdeel van het middel niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—De bepaling van het vijfde lid van § 1 van art. 56 van de Ziekte- en invaliditeitswet van 9 augustus 1963 stemt overeen met de formulering van de kraamrustbepalingen van art. 39 van de Arbeidswet van 16 maart 1971 waarnaar, door een nog niet aangepaste tekst, verwezen wordt in art. 28bis, lit. b, van de Wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden, art. 8, § 1, van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract, art. 25 van de Wet van 24 april 1970 betreffende de arbeidsovereenkomst der dienstboden en art. 25bis van de Wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenscheepen.

In een geschil nopens de vraag of de postnatale arbeidsongeschiktheidperiode verlengd wordt met de periode van 6 weken werkloosheid die samenvalt met de zes weken vóór de bevalling, besliste de Raad van State negatief in het arrest van 7 juni 1966 (*Adv. en Arr.R.v.St.*, 1966, 563).

J.R.R.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER—5 MAART 1974

Voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-verslaggever: de h. Châtel

Advocaat-generaal: de h. Krings

Voorlopige hechtenis—Voorwaarden—Vaststelling

Art. 2 van de Wet van 20 april 1872, zoals vervangen bij art. 2 van de Wet van 13 maart 1973, wordt geschonden door de beschikking die, een bevel tot aanhouding van een in België verblijvende verdachte bevestigend, als beweegredenen aanvoert zijn gevaarlijke geestesgesteldheid, het gevaar voor recidive en de vrees dat hij zich tegen de goede gang van het onderzoek zal verzetten, maar nalaat te preciseren, dat de aangehaalde omstandigheden

ernstig en uitzonderlijk zijn en dermate de openbare veiligheid raken dat de voorlopige hechtenis vereist wordt, terwijl toch de vervulling van deze voorwaarden op nauwkeurige wijze moet vastgesteld worden.

Vannoppen

Gelet op het bestreden arrest, op 29 januari 1973 door het Hof van beroep te Luik, kamer van inbeschuldigingstelling, gewezen ;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van artikel 2 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, zoals vervangen bij artikel 2 van de Wet van 13 maart 1973 tot wijziging van eerstvernoemde wet en tot aanvulling van artikel 447 van het Wetboek van strafvordering :

Overwegende dat op 12 januari 1974, op grond van feiten van valsheid in geschriften, oplichting en misbruik van vertrouwen, tegen eiser door de onderzoeksrechter te Hasselt een bevel tot aanhouding werd verleend ; dat dit bevel bij beschikking van de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt op 15 januari 1974 werd bevestigd, bevestiging waartegen eiser hoger beroep instelde ;

Overwegende dat blijkens voormeld bevel en voormelde beschikking eiser in België zijn verblijf heeft ;

Overwegende dat het bestreden arrest dat, na aanvulling van de omschrijving der feiten, insgelijks het bevel tot aanhouding bevestigt, als enige beweegredenen aanvoert "dat de handelwijze waarmede beroeper te werk ging wijst op een gevaarlijke geestesgesteldheid ; dat deze handelwijze in se gevaar inhoudt voor recidive ; dat daarenboven het onderzoek slechts in zijn beginstadium is, en er kan gevreesd worden dat verdachte zich tegen de goede gang van het onderzoek zou verzetten" ;

Overwegende dat het arrest evenwel nalaat te preciseren dat de aangehaalde omstandigheden ernstig en uitzonderlijk zijn en dermate de openbare veiligheid raken dat de voorlopige hechtenis vereist wordt, terwijl nochtans de vervulling van deze voorwaarden op nauwkeurige wijze moet vastgesteld worden ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Laat de kosten ten laste van de Staat ;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel, kamer van inbeschuldigingstelling.

NOOT—Betreffende de voorlopige hechtenis.

Uit het verslag namens de commissie voor de justitie betreffende het wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis blijkt dat "de absolute noodzaak de te vage of gestereotypeerde motiveringen te vermijden" een van de hoofdbekommernissen van de wetgever was (*Parl. Besch., Kamer, 1970-71, nr. 472-7*).

Bij de wijziging van artikel 2 van de wet van 1874 besliste de commissie dat het niet voldoende is dat "het bevel tot aanhouding de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden in verband met het openbaar belang, waarop de aanhouding gegrond is, onder nadere vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte" zou vermelden, maar dat bovendien het woord *nauwkeurig* daarbij moest ingevoegd worden om te beklemtonen dat het om "een nauwkeurige vermelding" ging (*Parl. Besch., Senaat, 1971-72, nr. 392*).

Maar nog was de Wet van 13 maart 1973 tot wijziging van de Wet van 20 april 1874 niet goedgekeurd of er werden reeds "aangepaste" bevelschriften gestencild en zelfs een modellenboek aangelegd. Wellicht zou de wet van 1973 dode letter zijn gebleven en zou de hervorming slechts de vervanging van de twee of drie standaardmotiveringen door een dertigtal nieuwe formules hebben meegebracht, indien het Hof van Cassatie niet had gewaakt over de toepassing van de wet.

Want wie het onderhavige arrest evenals het arrest van 19 juni 1973, *R.W.*, 1973-74, 539, leest, kan met de klompen aanvoelen dat het Hof van Cassatie niet alleen de letter, maar ook de geest van de nieuwe wet wil doen eerbiedigen in alle beslissingen betreffende de voorlopige hechtenis. Het gaat om de vrijheid van de persoon en deze aangelegenheid vereist van de rechter een bijzondere inspanning en ook enig nadenken : de ernst van zijn bedenkingen en het rationele van zijn oordeel kunnen slechts blijken uit de motiveringen van het bevelschrift Stereotiepen, standaardformules, clichés verraden steeds een gebrek aan beraad, een oppervlakkige kennis van het dossier of — wat wellicht nog erger is ! — vooringenomenheid.

A. Vandeplass

HOF VAN BEROEP TE GENT

9e KAMER—10 MEI 1973

Voorzitter : de h. Beeckman

Raadsheren : de hh. Soetaert en Lamiroy

Advocaten : Mrs. H. Allaerts en G. Gheysen

Verzekering—Motorrijtuig—Art. 25, 6°, modelpolis—Bestuurder zonder geldig rijbewijs.

Door een motorrijtuigenverzekeraar wordt op grond van art. 25, 6°, van de modelpolis een vebaad uitgeoefend tegen een verzekeringsnemer in wiens opdracht een vrachtwagen door een bestuurder die geen houder was van het vereiste rijbewijs, bestuurd werd.

Art. 25, 6°, omvat ook het geval waarin de bestuurder niet aan de reglementering betreffende het rijbewijs voldeet.

Het recht van verbaal kan uitgeoefend worden ongeacht of de bestuurder zware schuld treft en ongeacht het oorzakelijk verband tussen de inbreuk op de reglementering en de schade.

De omstandigheid dat in een bedrijf de gewone bestuurder met geldig rijbewijs wegens redenen van familiale aard onbeschikbaar is, kan niet als een noodtoestand aangemerkt worden die de tewerkstelling van een bestuurder zonder geldig rijbewijs zou rechtvaardigen.

S. en C. Hollevoet t/ N.V. Brusselse Maatschappij

Gezien de stukken, inzonderheid het vonnis gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Brugge, afdeling Oostende, derde kamer, op 30 maart 1972 ;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld ;

Overwegende dat Tallieu Marcel, aangestelde van appellant, zonder houder te zijn van het rijbewijs C, een vrachtwagen Mercedes bestuurde toen hij door zijn schuld een verkeersongeval veroorzaakte ; dat geïntimeerde, assuradeur van de burgerlijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, van appellant de terugbetaling vordert van de vergoeding aan de derde-benadeelde uitgekeerd ;

Overwegende dat de vordering steunt op het verzekeringscontract door eerste en tweede appellant ondertekend in de hoedanigheid van exploitanten van de Firma "Stortbeton Gebroeders Hollevoet Stanislas en Charles"; dat, nu beiden hoofdelijk gehouden zijn tot uitvoering van deze overeenkomst, de exceptie van niet-ontvankelijkheid tegengeworpen door eerste appellant, iedere grond mist;

Overwegende dat, in verband met bedoeld verkeersongeval, de Politierichter bij vonnis van 21-11-1969 Tallieu veroordeelde ter zake van: 1°) op de openbare weg, zijnde bestuurder van een vrachtauto niet te hebben kunnen stoppen voor een hindernis die kon voorzien worden, 2°) op de openbare weg een motorvoertuig bestuurd te hebben zonder houder te zijn geweest van het rijbewijs of van de leervergunning vereist voor het besturen van dat voertuig;

Dat tweede appellant bij hetzelfde vonnis veroordeeld werd om wetens een motorvoertuig toevertrouwd te hebben aan een persoon die niet voorzien was van een rijbewijs of van de leervergunning vereist voor het besturen van dat voertuig;

Overwegende dat door de beschikkingen van de strafrechter vaststaat, dat Tallieu in opdracht van tweede appellant een vrachtwagen bestuurde zonder geldig rijbewijs en meteen dat voor beiden de strafuitsluitingsgrond van overmacht ontbreekt;

Overwegende dat art. 11, lid 2, van de Wet van 1 juli 1956, betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen, bepaalt "dat de verzekeraar zich een recht van verhaal kan voorbehouden tegen de verzekeringnemer en, indien daartoe grond bestaat, tegen een verzekerde die niet de verzekeringnemer is, voor zover de verzekeraar volgens de wet of de verzekeringsovereenkomst gerechtigd mocht zijn de uitkering te weigeren of te verminderen";

Dat de artikelen 24 en 25-6° van het verzekeringscontract aan geïntimeerde verhaal toekennen "wanneer het motorrijtuig op het ogenblik van het ongeval bestuurd wordt door een persoon die niet voldoet aan de voorwaarden door de Belgische wet en reglementen voorgeschreven om dat motorrijtuig te mogen besturen, bij voorbeeld door een persoon die van zijn recht om te besturen vervallen verklaard is, of een persoon die de eerste minimumleeftijd niet bereikt heeft";

Overwegende dat de tien redenen voor regres, door artikel 25 te bijzonderen titel aangestipt, kunnen beschouwd worden als steunende op de algemene regel dat geen verlies of schade, door opzet of grove schuld van de verzekerde veroorzaakt, ten laste is van de verzekeraar (art. 16 Wet van 16 juni 1874);

Dat, bij uitbreiding van deze basis, ten aanzien van concrete tekortkomingen, ook een recht van verhaal kan bedongen worden met ontslag van bewijsvoering aangaande opzet of zware fout en de band van noodwendigheid tussen opzet of zware fout eensdeels en verlies of schade anderdeels;

Overwegende dat het Koninklijk Besluit van 16 maart 1968 tot coördinatie van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer, in de artikelen 21 en 30, 1°, bepaalt dat niemand op een openbare weg een motorvoertuig mag besturen tenzij hij houder is van een rijbewijs of leervergunning geldig voor de categorie waartoe het voertuig behoort;

Dat het recht om op de openbare weg een motorrijtuig te besturen geconditioneerd is door het bezit van een geldig rijbewijs of passende leervergunning en dat deze, door de wet voorgeschreven, voorwaarde door iedere bestuurder moet vervuld zijn;

Overwegende dat artikel 25, 6° ten behoeve van geïntimeerde een recht van verhaal stipuleert, wanneer de bestuurder op het ogenblik van het ongeval niet aan de wettelijke vereisten voldoet om het verzekerde motorrijtuig te besturen en mede voorbeelden aangeeft steunende op reeds vigerende normen; dat voormeld beding, opgenomen in het ten deze bindend modelcontract van verplichte aansprakelijkheidsverzekering, in ruime termen geformuleerd werd ten einde ook te omvatten de eventueel nieuw uit te vaardigen voorschriften, zoals de reglementatie betreffende het rijbewijs;

Overwegende dat het louter feit dat Tallieu bij het ongeval het verzekerde motorrijtuig zonder geldig rijbewijs heeft bestuurd, tussen partijen conventioneel werd aangezien als de wanprestatie die ten voordele van geïntimeerde het recht van verhaal vestigt, ongeacht of Tallieu zware schuld treft alsmede ongeacht het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade; dat, aangezien het voormeld in gebreke zijn volstaat om automatisch de verzekerde het recht op dekking te ontnemen, het niet in overweging komt of appellanten het verzekerd risico al dan niet verzwaard hebben;

Overwegend dat de gewone bestuurder van de verzekerde vrachtwagen, die houder is van het vereiste rijbewijs C, wegens dringende redenen van familiale aard van het werk weggeroepen werd; dat tweede appellant aan Tallieu, houder van het rijbewijs B, opdracht gaf de pas geladen vrachtwagen ter bestemming te voeren; dat de gevolgen van het vertraagd vervoer of het verlies van een lading stortbeton niet van die aard zijn dat ze een noodtoestand verwekken en vervolgens het tewerkstellen van een vrachtwagenbestuurder zonder geldig rijbewijs rechtvaardigen; dat een onvoorziene onbeschikbaarheid van de vrachtwagenbestuurder met geldig rijbewijs tot de gewone bedrijfsrisico's behoort;

Overwegende dat geïntimeerde, op grond van artikel 24, lid 2, van het verzekeringscontract, het recht van verhaal kan uitoefenen tegen tweede appellant die, verzekeringnemer zijnde, Tallieu met het besturen van de verzekerde vrachtwagen belast heeft; dat, nu het verzekeringscontract de appellanten hoofdelijk verbindt, de eerste mede aansprakelijk is, wegens het in gebreke zijn van de tweede;

Overwegende dat de vordering, waarvan het bedrag noch voor hoofdsom noch voor rente betwist wordt, tegen beide appellanten ontvankelijk en gegrond is;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935;

Alle andere en meer omvattende conclusies als ongegrond verwerpend;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond;

Derhalve bevestigt het bestreden vonnis;

Veroordeelt appellanten in de kosten van het hoger beroep.

CORRECTIONELE RECHTBANK
TE HASSELT

2e KAMER—29 NOVEMBER 1973

Voorzitter : de h. Ghysen

Rechters : de hh. Frenre en Deckers

Openbaar ministerie : de h. Cleeren

Advocaten : Mrs. Miguet, loco Hoegars, Van Mol, loco Daenen, en Zimmerman

Arbeidsongeval—Vergoeding—Civielrechtelijke aansprakelijkheid—Cumulatieverbod—Draagwijdte.

Art. 46 van de Arbeidsongevallenwet van 1971 laat de getroffene of zijn rechthebbenden de optie om, ongeacht hun rechten voortvloeiende uit het forfaitaire wettelijke arbeidsongevallenstelsel, een civiele vordering in te stellen tegen de burgerlijk aansprakelijken.

De civiele vordering van de getroffene of zijn rechthebbenden is a priori niet beperkt tot het verschil tussen hun volledige schade en de wettelijke vergoedingen die in beginsel van de arbeidsongevallenverzekeraar kunnen gevorderd worden.

O.M. t/ X en Y

Loonverlies wegens blijvende invaliditeit :

Overwegende dat de eerste rechter zich onbevoegd verklaarde om kennis te nemen van de eis, strekkende tot betaling van een vergoeding van 821.013 fr. voor materieel verlies ten gevolge van de blijvende ongeschiktheid van 25 % ;

dat de eerste rechter steunde op art. 46, § 2, 2e lid der Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en op de wetgeschiedenis (*Parl. Besch., Senaat, 1969-1970, nr. 328, blz. 27*) en tevens op het antwoord van de minister van Sociale Voorzorg op een parlementaire vraag (cfr. *Vragen en Antwoorden, Kamer, nr. 20 van 27 juni 1972*) ;

Overwegende dat de burgerlijke partij terecht laat gelden dat artikel 46 van de nieuwe Arbeidsongevallenwet de optie van de getroffene, waarvan reeds sprake was in artikel 19 van de vorige wet op de arbeidsongevallen, behouden heeft.

Overwegende immers dat genoemd artikel 46 bepaalt :

§ 1. Ongeacht de uit deze wet voortvloeiende rechten blijft de rechtsvordering, inzake burgerlijke aansprakelijkheid mogelijk voor de getroffene of zijn rechthebbenden (hier volgt een opsomming van de vijf gevallen).

§ 2. Onverminderd de bepalingen van § 1 is de verzekeraar verplicht de vergoedingen, die voortvloeien uit deze wet te betalen binnen de bij de artikelen 41 en 42 gestelde termijn.

De volgens het gemeen recht toegekende schadevergoeding kan evenwel niet samengevoegd worden met de krachtens deze wet toegekende vergoedingen.

Overwegende dat men zich vruchteloos op de wetgeschiedenis zou beroepen om de afschaffing van de optie van de getroffene uit deze wettekst af te leiden ;

dat het commentaar in de parlementaire stukken, voornoemd, er integendeel op wijst dat het de bedoeling van de wetgever was het daadwerkelijk uitoefenen van de keuze te vergemakkelijken (Cfr. blz. 27) ;

dat de opmerking onder littera b., blz. 28 van bedoelde commentaar onvoldoende draagwijdte heeft om

aan deze fundamentele doelstelling van de wetgever afbreuk te doen ;

dat, indien men de kwestieuze opmerking tegen de algemene tendens zou inroepen, de parlementaire stukken op dit punt wegens inwendige contradictie als interpretatiebron zouden wegvallen, zodat men eenvoudig naar de wettekst zou moeten teruggaan zoals hij geformuleerd is ;

dat artikel 46 overigens geen interpretatie behoeft en duidelijk aan de getroffene of zijn rechthebbenden de optie verleent om, ongeacht zijn recht voortvloeiende uit het forfaitair stelsel, een rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid in te stellen tegen de aansprakelijke derden, genoemd onder 1° tot en met 5° ;

Overwegende dat de rechtbank derhalve bevoegd is om te statueren over het loonverlies wegens de blijvende invaliditeit ;

dat de burgerlijke partij op 15.11.1971, datum van de consolidatie, zou verdiend hebben : 70,55 fr. per uur of 564,40 fr. per dag ;

dat in een jaar normaal 252 dagen gewerkt wordt, rekening houdende met de wettelijke verlofdagen en de betaalde feestdagen ;

dat het bruto-jaarloon bedraagt : $564,40 \text{ fr.} \times 252 = 142.230 \text{ fr.}$

dat het verlofgeld eveneens dient opgenomen, zijnde 12 % op het bruto-loon, of 17.068 fr. ;

Er komt derhalve in totaal toe aan de burgerlijke partij $142.230 \text{ fr.} + 17.068 \text{ fr.} = 159.298 \text{ fr.}$, of afgerond 159.300 fr. ;

Overwegende dat de persoonlijke R.M.Z.-bijdragen niet mogen afgetrokken worden ;

dat, rekening houdende met het verdiende loon en de R.M.Z.-bijdragen die gebonden zijn aan bepaalde loongrenzen, de burgerlijke partij wegens zijn lager loon in de toekomst, minder sociale voorzieningen zal uitgekeerd krijgen (lager pensioen, minder werkloosheidssteun...) ;

dat, om dit verlies te vergoeden, het bruto-loon in aanmerking dient te worden genomen ;

Overwegende dat evenmin de belastingen mogen afgetrokken worden aangezien de uit te keren vergoedingen eveneens worden belast en in dezelfde mate ;

Overwegende dat het aangewezen is het kapitalisatiestelsel toe te passen aangezien de burgerlijke partij 25 % blijvende invaliditeit behoudt ;

dat de burgerlijke partij, geboren op 14.8.1942, op 15.11.1971, datum der consolidatie, 29 jaar oud was ;

dat hem derhalve een actieve levensduur rest van 36 jaar ;

dat de kapitalisatie aan 4,5 % als volgt is :

$159.300 \times 17,66 \times 25 \times 1/100 = 703.310 \text{ fr.}$, som welke dient te worden toegekend ;

Overwegende dat de burgerlijke partij een kapitaal van 53.492 fr. vraagt voor orthopedische schoenen, die 4.222 fr. per stuk kosten en om de 18 maanden dienen te worden vernieuwd ;

dat het gekapitaliseerde bedrag ten belope van 53.492 fr. derhalve als gerechtvaardigd dient te worden aangenomen ;

Morele schade :

(...)

NOOT—In dezelfde zin Arbh. Brussel, afd. Antwerpen, 26 oktober 1972, R.W., 1973-74, 612.

BESLAGRECHTER TE ANTWERPEN

5 APRIL 1973

Rechter : de h. M. Groetaers

Advocaten : Mrs. A. Verbist, J. Vanderhoeft loco F. Lambrechts en J. Mertens de Wilmars

Ontkennis van proceshandelingen—De persoon wiens handeling ontkend wordt moet in de procedure betrokken worden.

Tegen een beslagleggende partij en tegen de beslagene werd een eis tot revindicatie ingesteld ten name van twee personen, die echter ter zitting verklaren, dat zij geen opdracht daartoe gegeven hebben. De beslagleggende partij vordert, dat de dagvaarding van onwaarde verklaard wordt.

De vordering tot ontkennis moest gedaan worden volgens de regels van de tussenkoms, en de persoon wiens proceshandeling ontkend wordt (advocaat of gerechtsdeurwaarder) diende erin betrokken te worden. Daar dit ten deze niet gebeurd is, is de vordering niet ontvankelijk en bestaat er geen aanleiding toe om ze aan het openbaar ministerie mede te delen.

F. en A. Thys t/ Algemene Kas voor Zelfstandigen en Storms

Overwegende dat volgens de dagvaarding de rechtsvordering van de eisende partijen strekt tot wederopeising van de roerende goederen uitvoerend in beslag genomen, ten verzoeken van de eerste verwerende partij en ten laste van de tweede verwerende partij, bij exploit van gerechtsdeurwaarder M. Briers te Antwerpen van 10 augustus 1971 ; de eerste verwerende partij verder te doen veroordelen tot betaling van 5000 fr. wegens tergend beslag en tot de kosten van huidig geding ;

Overwegende dat dit beslag in feite gelegd werd door gerechtsdeurwaarder M. Couvreur te Antwerpen ;

Overwegende dat de eisende partijen ter zitting van 29 maart 1973 verklaarden, dat zij geen opdracht gegeven hadden om te dagvaarden, dat misbruik gemaakt werd van hun naam, dat zij geen eigenaars zijn van de in beslag genomen goederen en dat de eis moet afgewezen worden ;

Overwegende dat de eerste verwerende partij in haar op 30 november 1972 ter griffie neergelegde conclusie vordert dat de dagvaarding van onwaarde verklaard wordt (artikel 848, eerste en derde lid, Gerechtelijk Wetboek) ;

Overwegende dat de eerste verwerende partij voorts op grond van artikel 849, vijfde lid, Gerechtelijk Wetboek vordert, dat de tweede verwerende partij veroordeeld wordt om haar een schadevergoeding van 10.000 fr. te betalen met de gerechtelijke interesten ;

Overwegende dat deze rechtsvordering geen regelmatige vordering tot ontkennis uitmaakt ;

Overwegende inderdaad dat een vordering tot ontkennis moet ingeleid worden volgens de regels van de tussenkoms (artikel 849, eerste lid, verwijzend naar de artikelen 811 e.v. Gerechtelijk Wetboek) ; dat de ontkenne persoon in zake moet geroepen worden ; dat deze ontkenne persoon niemand anders kan zijn dan de gerechtsdeurwaarder of de advocaat die de gewraakte proceshandeling heeft ondertekend (Verslag Van Reepinghen, commen-

taar op de artikelen 848 e.v.) ; dat de onderhavige vraag tot veroordeling derhalve niet-ontvankelijk voorkomt en er geen aanleiding bestaat om ze aan het openbaar ministerie mede te delen (artikel 849, vierde lid) ;

Om die redenen,

Verklaren de rechtsvordering van de eisende partijen niet gegrond ; wijzen ze af ;

Verklaren niet-ontvankelijk de rechtsvordering ingesteld door de eerste verwerende partij en strekkend tot veroordeling van de tweede verwerende partij tot betaling van een schadevergoeding ;

Veroordelen elke partij tot de kosten die zij uitgegeven heeft.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL
TE HASSELT

KORT GEDING—24 DECEMBER 1971

Voorzitter : de h. J. Pexsters

Advocaten : Mrs. De Gryse loco Braun en Janssen

Handelspraktijken—Met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad—Vordering tot staking—Door industrieel of groothandelaar tegen detaillist—Handelsnaam.

Een industrieel of een groothandelaar die dezelfde soort produkten verkoopt als een detaillist, heeft er belang bij dat m.b.t. die produkten geen verwarring gesticht wordt tussen zijn handelsnaam en die van de detaillist.

Ten deze wordt op verzoek van de N.V. Philips aan een detaillist verbod opgelegd nog zijn naam Philips als verwijzing naar zijn onderneming te gebruiken zonder deze naam door zijn voornaam te laten voorafgaan.

N.V. Philips t/ Hugo Philips

Gelet op het vonnis door deze rechtbank geveld de 16 juni 1971 en op dit door de Arrondissementsrechtbank uitgesproken op 27 september 1971.

Thans houdt verweerder voor dat de eis niet zou gegrond zijn omdat eiseres een groothandel in bedrijf heeft en niet "in detail" verkoopt, hetgeen tot gevolg zou hebben dat de bepalingen van art. 55/i van de Wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken niet zouden van toepassing zijn.

Aanlegster houdt voor dat zij wel degelijk "in detail" verkoopt en verwijst hiervoor naar de drie door haar neergelegde facturen en zij houdt voor concurrente te zijn van verweerder. Hierop antwoordt verweerder niet.

Er dient te worden opgemerkt dat aanlegster er belang bij heeft als industrieel of als groothandelaar dat geen verwarring zou worden gesticht tussen haar bedrijfsnaam en die van verweerder met betrekking tot de materialen door beiden verkocht.

Het is een feit dat verweerder van dezelfde soort produkten verkoopt als aanlegster.

De benamingen N.V. Philips en H. Philips zijn dan ook opzichts N.V. Philips verwarring stichtend daar niet wordt ontkend dat de aanlegster vóór verweerder de benaming N.V. Philips heeft gebruikt.

Dat verweerder enkele andere voorwerpen verkoopt die niet bij de N.V. Philips verkrijgbaar zijn doet aan het voormelde geen afbreuk.

Art. 55/i van de Wet van 14 juli 1971 is in het betrokken geval van toepassing, alsmede art. 59 van dezelfde wet.

Om die redenen,

Verklaren de eis gegrond.

Zegt voor recht dat verweerder dient op te houden met elke verwijzing naar zijn onderneming, onder welke vorm ook, vermelding op publiciteitsmateriaal, handelsdocumenten, briefpapier en dies meer, de naam PHILIPS te gebruiken zonder deze te laten voorafgaan door de voornaam HUGO, voluit en in dezelfde lettergrootte en lettertype geschreven of gedrukt.

Veroordeelt verweerder tot de kosten.

NOOT—Bovenstaande beschikking — die definitief is — werd gewezen na Kh. Hasselt, 16 juni 1971, en Arrond. Hasselt, 11 oktober 1971, R.W., 1971-72, 1021.

VREDEGERECHT TE BRASSCHAAT

11 APRIL 1973

Rechter : de h. A. De Bièvre

Advocaten : Mrs. A. Peeters en W. Stynen

Ruilverkaveling—Art. 43, § 2, derde lid, van de Wet van 22 juli 1970—Vijftien dagen vooraf te betekenen dagvaarding—Termijn van verval—Overmacht—Opheffing van het verval.

Naar luid van art. 43, § 2, derde lid, van de Wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet, moet de in het tweede lid bedoelde dagvaarding op straffe van verval ten minste vijftien dagen vooraf worden betekend.

Al had de eiser ten deze goed op tijd een deurwaarder met de dagvaarding belast, werd deze slechts betekend een paar dagen nadat de termijn was ingegaan.

Voor de eiser is dat een totaal onvoorzienbaar en onmogelijk te vermijden geval van overmacht. Een fout in de keuze van zijn mandataris kan hem niet verweten worden, want de wet schrijft hem voor zich tot een gerechtsdeurwaarder te wenden en hij is gerechtigd aan te nemen dat zulke ambtenaar zijn taak overeenkomstig de wet en naar behoren zal vervullen. Nu hij alles deed wat de wet voorschrijft, is het onaanvaardbaar dat hij slachtoffer zou worden van de tekortkoming van een ministerieel ambtenaar tot wie de wet hem dwingt zich te wenden.

Aertsen t/ Ruilverkavelingskomitee Loenhout

Gezien Ons bezoek ter plaatse en het aldaar opgestelde Proces-Verbaal van plaatsopneming van 18 januari 1973, waarbij de zaak alhier ter openbare terechtzitting werd vastgesteld op 7 februari 1973 ten einde over de door verweerster opgeworpen exceptie van nietigheid der procedure te horen pleiten en besluiten, exceptie aangevoerd op grond van laattijdigheid van betekening der dagvaarding van 5 januari 1973 ;

Overwegende dat de Wet van 22 juli 1970 op de Ruilverkaveling, ingeval van bezwaar door een belanghebbende, de eindprocedure in grote lijnen regelt als volgt :

1°) Het ruilverkavelingscomité legt zijn definitieve plannen neer te haren zetel en verwittigt alle belanghebbenden per aangetekend schrijven ervan dat zij van deze plannen ter plaatse inzage kunnen komen nemen ;

2°) Binnen dertig dagen na verzending van genoemd aangetekend schrijven richt de belanghebbende, die meent verongelijkt te zijn, een verzoekschrift tot de vrederechter, welk verzoekschrift noch gemotiveerd moet zijn noch door een advocaat moet worden ondertekend en enkel strekt tot het benoemen van een deskundige en het bepalen van een datum voor een plaatsbezoek ;

3°) Binnen dertig plus vijftien dagen na verzending van sub 1°) vermeld aangetekend schrijven verleent de rechter een bevelschrift waarbij hij één of meer deskundigen benoemt en dag en uur van een verschijning ter plaatse beveelt ; deze dag moet gelegen zijn tussen de dertigste en veertigste dag na de datum van het bevelschrift ;

4°) Om de rechtsvordering in te stellen moet een dagvaarding om ter plaatse te verschijnen, op straf van verval, ten minste vijftien dagen vóór de dag van het plaatsbezoek, door gerechtsdeurwaarder worden betekend aan het Comité ; de dagvaarding moet gemotiveerd zijn ; deze verplichting komt erop neer dat de belanghebbende, op straf van verval, meer dan vijftien dagen vóór de datum van de plaatsopneming er een gerechtsdeurwaarder mede moet belasten het ruilverkavelingscomité te dagvaarden om op de gestelde dag en uur ter plaatse te verschijnen, en het de grieven mede te delen die in de dagvaarding moeten worden vermeld.

Overwegende dat in casu bewezen is dat aanlegger op 27 december 1972, zijnde twee en twintig dagen vóór de datum vastgesteld voor het plaatsbezoek en dus goed op tijd, gerechtsdeurwaarder X te ... ermede belastte het Comité te dagvaarden en hij hem zijn grieven opgaf ; dat zulks blijkt uit de door gerechtsdeurwaarder X afgeleverde fiscale kwijting groot 700 fr. en trouwens niet wordt betwist door verweerster ;

Dat gerechtsdeurwaarder X zijn collega Z te ... met de betekening belastte, doch deze laatste de betekening slechts deed op 5 januari 1973, zijnde een paar dagen nadat hogergenoemde termijn van vijftien dagen was ingegaan ;

Dat de oorzaak van die vertraging Ons onbekend is en eventueel kan worden opgespoord door de disciplinaire overheden van gezegde gerechtsdeurwaarder(s) ;

Dat in hoofde van aanlegger nochtans deze laattijdigheid een totaal onvoorzienbaar en derhalve onmogelijk te vermijden geval van overmacht betekent ;

Dat men hem zelfs niet zou kunnen verwijten een fout te hebben begaan in de keuze van zijn mandataris vermits de wet hem voorschrijft zich tot een door de Koning benoemd ministerieel ambtenaar, nl. een gerechtsdeurwaarder te wenden, en hij gerechtigd is aan te nemen dat zulke ambtenaar zijn taak overeenkomstig de wet en naar behoren zal vervullen ;

Dat het onaanvaardbaar is dat aanlegger, die alles deed wat de wet hem voorschrijft, het slachtoffer zou zijn van tekortkomingen van ministeriële ambtenaren tot wie de wet hem dwong zich te wenden ;

Dat immers de eis van aanlegger strekt tot het bekomen ener belangrijke schadevergoeding en het onaan-

vaardbaar is dat — zelfs indien zijn eis gegrond ware — hij groot gevaar zou lopen nooit enige vergoeding te zullen ontvangen vermits, alvorens de gerechtsdeurwaarder(s) tot schadevergoeding te kunnen dwingen, hij vermoedelijk zal moeten bewijzen dat hij zijn geding tegen het Ruilverkavelingscomité zou hebben gewonnen ;

Dat, hoewel zulks op zichzelf geen reden is tot opheffing van nietigheid of verval, toch dient aangestipt dat verweerster door deze kleine laattijdigheid niet in de minste mate werd benadeeld ;

Dat het Ons derhalve als gepast en gewettigd voorkomt aanlegger wegens *overmacht* te ontheffen van het wegens laattijdigheid opgelopen verval (vergelijk : Hof Brussel, 29 april 1964, *Pas.*, 1964, II, 237 ; Rb. Antwerpen, 3 mei 1966, *R.W.*, 1966-67, 148 ; Hof Luik, 23 februari 1916, *Pas.*, 1915-16, II, 213 ; Hof Brussel, 16 juni 1951, *J.T.*, 1951, 452 ; DE PAGE, I, nr. 925, 2°) ;

(...)

NOOT—Zie A. VANDEPLAS, "Over verzet in strafzaken", *R.W.*, 1972-73, 1807-1812 ; Hof Brussel, 29 maart 1972, *R.W.*, 1972-73, 1825 ; Rb. Brussel, 19 juni 1969, *R.W.*, 1973-74, 620.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Arbh. Gent, afd. Brugge (4e Kamer), 11 december 1973

Pensioen zelfstandigen — Overlevingspensioen — Carrièrejaren — Hoger beroep van het R.I.S.V.Z. ten voordele van de geïntimeerde zelfstandige — Verstek — Ultra petita — Belang — Niet ontvankelijk.

In een geschil nopens de pensioenregeling voor zelfstandigen had oorspronkelijke eiseres, thans geïntimeerde, de jaren 1932 tot 1943 als carrièrejaren opgevorderd.

De eerste rechter kende slechts de jaren 1936 tot 1942 toe. Het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen tekende op grond van de bepalingen van art. 45 van het algemeen reglement hoger beroep aan in het voordeel van de zelfstandige. Deze verscheen niet.

Het Hof verklaart het hoger beroep niet ontvankelijk :

"Overwegende dat appellant tegen dit vonnis hoger beroep instelt omdat diegene, die de hoedanigheid van zelfstandige heeft gehad in de loop van de periode tussen 1 januari 1938 en 31 december 1945, geniet van een vermoeden van bedrijvigheid als zelfstandige voor de gehele periode gelegen tussen de datum waarop hij deze hoedanigheid heeft verloren en 31 december 1945 (artikel 45 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967) ;

"Dat, aldus appellant, de eerste rechter dan ook de jaren 1943, 1944 en 1945 had moeten toekennen ;

"Overwegende dat geïntimeerde, ofschoon behoorlijk opgeroepen, ter openbare terechtzitting niet is verschenen en zich ook niet heeft laten vertegenwoordigen ;

"Dat appellant tegen haar verstek vordert ;

"Overwegende enerzijds dat appellant hoger beroep instelt louter ten voordele van geïntimeerde, die verstek maakt ;

"Dat hijzelf, bij het instellen van dit hoger beroep niet doet blijken, noch van een persoonlijk, noch van een rechtstreeks belang ;

"Dat de aangevoerde grief, te zijnen aanzien evenmin een middel van verweer of wedereis uitmaakt, vermits hij louter ten voordele van geïntimeerde strekt ;

"Overwegende verder dat een partij geen eis of hoger beroep kan instellen namens een andere partij ;

"Dat bovendien in graad van hoger beroep geen eis kan

worden ingesteld, die niet in eerste aanleg was gesteld geworden ;

"Dat immers geïntimeerde zelf, oorspronkelijk eiseres, in eerste aanleg de toekenning van de jaren 1943 tot en met 1945 niet heeft gevorderd ;

"Overwegende anderzijds dat de bepalingen van de pensioenregeling van de zelfstandigen — artikel 45 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967 inbegrepen — wel het karakter van imperatieve wetsbepalingen hebben, doch niet van openbare orde zijn ;

"Dat aldus de voordelen ervan niet ambtshalve aan de belanghebbende dienen te worden toegekend, vermits deze er al dan niet kan van afzien ;

"Overwegende derhalve dat, evenmin als de eerste rechter, thans het Arbeidshof *ultra petita* deze jaren, toepassing makend van artikel 45 van voornoemd koninklijk besluit, niet ambtshalve dient toe te kennen ;

"Overwegende dat het hoger beroep van appellant mitsdien niet ontvankelijk voorkomt ;"

(Voorzitter : de h. Broeckx—Advocaat-generaal : de h. Colaes—Advocaat : Mr. J. Arnou—In de zaak : Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen t/ Peers).

Arb. Antwerpen (13e Kamer), 28 juni 1971

Paritair comité—Aanvullend nationaal paritair comité voor de bedienden—Bevoegdheidssfeer—Vrije beroepen—Gerechtsdeurwaarders—Raadpleging van de beroepsorganisaties—Substantiële vormvereiste—Collectieve arbeidsovereenkomst niet toepasselijk.

In een loongeschil vorderde aanlegster, bediende bij een gerechtsdeurwaarder, loonaanpassingen op grond van de bepalingen betreffende de looncategorieën vastgesteld in de collectieve arbeidsovereenkomst afgesloten in het Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor de Bedienden.

Hoewel de bevoegdheidssfeer van het bedoeld paritair comité werd uitgebreid tot de vrije beroepen, stelt de rechtbank in de navolgende consideransen dat de gerechtsdeurwaarders en hun bedienden nog steeds niet onder die bevoegdheidssfeer ressorteren.

"Overwegende dat een koninklijk besluit geen ruimere draagwijdte kan hebben dan die van de wetsbepaling waarvan het de uitvoering regelt ; dat, in de mate waarin het Koninklijk Besluit van 5 januari 1957, uitgevaardigd ter uitvoering van het Wetsbesluit van 9 juni 1945, het aanvullend nationaal paritair comité voor de bedienden bevoegd verklaarde voor de werknemers die in hoofdzaak intellectuele arbeid verrichten en onder geen enkel eigen nationaal paritair comité ressorteren, een residuaire bevoegdheid beoogd werd, zoals deze begrensd was door de bij artikel 1 van het Wetsbesluit van 9 juni 1945 aan de Koning verleende macht, met name binnen de grenzen van de takken van de nijverheid, de handel en de landbouw ;

"dat bedoelde wettelijke basis weliswaar bij de Wet van 28 juli 1962 verruimd werd, in de mate waarin de wetgever aan de Koning de macht verleende om ook ten aanzien van de vrije beroepen nationale paritaire comités op te richten ; dat de Koning echter tot op heden noch tot de oprichting overgang van een paritair comité waaronder de gerechtsdeurwaarders en de door hen tewerkgestelde werknemers zouden ressorteren, noch een uitvoeringsmaatregel trof waarbij de bevoegdheid van enig bestaand paritair comité uitgebreid werd tot laatstgenoemde personen ; dat de raadpleging van de beroepsorganisaties een substantiële vormvereiste uitmaakt voor de oprichting van de paritaire comités (arrest Raad van State nr. 833 van 17 april 1951) ; dat, wat het Koninklijk Besluit van 5 januari 1957 betreft, de raadpleging uiteraard slechts plaatsvond ten aanzien van de beroepsorganisa-

ties welke representatief waren voor de residuaire bevoegdheidsfeer die voor bedoeld besluit beoogd was; dat de voorafgaande raadpleging zelfs vereist is voor een besluit waarbij de bevoegdheid van een reeds bestaand paritair comité nadien wordt gewijzigd of waarbij de bevoegdheid van een reeds bestaand paritair comité wordt omschreven omtrent een punt dat aanleiding kan geven tot betwisting (arrest Raad van State nr. 833 voormeld; Cass., 27 september 1965, *R.W.*, 1966-67, 1129; Cass., 19 november 1965, *T.S.R.*, 1966, 33); dat zelfs de voorafgaande raadpleging van het nationaal paritair comité de raadpleging van de betrokken beroepsorganisaties niet kan vervangen (arrest Raad van State, nr. 2696 van 13 juli 1953);

"dat aldus, ook wegens het feit dat het aanvullend nationaal paritair comité voor de bedienden niet opgericht werd na raadpleging van de beroepsorganisaties van de sector der vrije beroepen, bedoeld paritair comité niet als geldig opgericht ten overstaan van deze laatsten zou kunnen beschouwd worden;

"Overwegende dat tenslotte uit de voorbereidende teksten van de Wet van 28 juli 1962 blijkt dat sommige leden van de senaatscommissie (*Parl. Besch.*, Senaat, 1961-62, nr. 318, blz. 2) de vraag stelden 'of het niet mogelijk was een oplossing aan dit probleem te geven door sub-commissies in te stellen in de schoot van het paritair comité nr. 62'; dat, als antwoord op deze vraag 'werd opgemerkt dat sommige vrije beroepen, waar overigens onbetwistbaar representatieve en geldige gesprekspartners aanwezig zijn, in ieder geval een bijzonder paritair comité wensen' (*ibidem*, blz. 3); dat hieruit blijkt dat de wetgever de sector der vrije beroepen niet als automatisch ingeschakeld in de residuaire bevoegdheid van het aanvullend nationaal paritair comité voor de bedienden beschouwde (*M. TAQUET*, "Les commissions paritaires et les professions libérales", *J.T.*, 1962, 565);

"Overwegende dat uit wat voorafgaat dient besloten dat aanlegster zich ten onrechte op de toepassing van de door haar ingeroepen collectieve arbeidsovereenkomsten beroept."

(Voorzitter : de h. D'Halleweyn—Advocaat : Mr. Dinet—In de zaak : X t/ D.)

EUROPEES RECHT

WEEKOVERZICHT VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (Week 25 - 29 maart 1974)

De verplichte overdracht van auteursrechten aan een bureau voor auteursrechten kan in strijd zijn met het Verdrag van Rome

Zaak 127/73 B.R.T. & SABAM tegen S.A. FONIOR
Prejudiciële zaak, 27 maart 1974

Overzicht van de feiten :

Het begon ermee dat de Belgische Radio en Televisie (B.R.T.) en de Belgische Vereniging van auteurs, componisten en uitgevers (S.A.B.A.M.) zich tot de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel wendden met verzoek de N.V. FONIOR te verbieden een liedje te reproduceren, waarvan de componist en tekstschrijver de auteursrechten hadden afgestaan aan S.A.B.A.M. en B.R.T. Voor de rechtbank te Brussel werd de vraag opgeworpen of het feit dat een onderneming — zoals S.A.B.A.M. — die in een Lid-Staat over het feitelijke beheersmonopolie voor auteursrechten beschikt, de afstand eist van alle auteursrechten, zonder daarbij onderscheid te maken tussen bepaalde categorieën, kan worden beschouwd als misbruik van een machtspositie in de zin van

artikel 86 van het E.E.G.-Verdrag. Bovendien werd gevraagd of misbruik van een machtspositie er ook in kan bestaan dat een dergelijke onderneming bedingt dat een auteur zijn tegenwoordige en toekomstige rechten afstaat en in het bijzonder dat, zonder dat enige verantwoording noodzakelijk is, de uitoefening van de afgestane rechten vijf jaren volgend op het ontslag van de vennoot aan die onderneming behouden blijft. Tenslotte vroeg de rechtbank hoe het begrip "onderneming belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang" (artikel 90, lid 2, E.E.G.-Verdrag) dient te worden begrepen, en of hiervoor vereist is dat deze onderneming bepaalde voorrechten geniet die aan andere ondernemingen onttrokken zijn. Tenslotte luidde een vierde vraag of de bepaling van artikel 90, lid 2, van het Verdrag voor particulieren rechten kan scheppen die de nationale rechter moet handhaven.

Het arrest :

In antwoord op deze vragen verklaarde het Hof voor recht :

1. a) het feit dat een met de exploitatie van auteursrechten belaste onderneming die een machtspositie in de zin van artikel 86 inneemt, aan de bij haar aangesloten verplichtingen oplegt welke ter bereiking van haar maatschappelijk doel niet onontbeerlijk zijn en aldus op onbillijke wijze inbreuk maken op de vrijheid van een aangeslotene in de uitoefening van zijn auteursrecht kan misbruik opleveren,

b) het staat ter beoordeling van de rechter of en in hoeverre het eventueel geconstateerde misbruik zijn weerslag vindt op de belangen van de auteurs of van de derden-betrokkenen, teneinde daaruit de consequenties te trekken ten aanzien van de geldigheid en de werking van de litigieuze overeenkomsten of van bepaalde clausules daarvan.

2. Een onderneming, waaraan de Staat geen enkele taak heeft opgedragen en die particuliere belangen beheert, valt niet onder de bepalingen van artikel 90, lid 2, van het E.E.G.-Verdrag, zelfs als het om door de wet beschermde eigendomsrechten gaat.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Gent

Honorering van de pro-Deo-arbeid

De navolgende aan de regeringsformateur Tindemans gerichte motie werd op 4 april 1974 met eenparigheid van stemmen op de vergadering van het bestuur der Conferentie goedgekeurd :

"De Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent,

bezorgd voor een behoorlijke verdediging van de minvermogens voor de rechtbanken, wat o.m. vereist dat hun verdedigers op een betamelijke wijze worden vergoed, zoals in het buitenland overal gebeurt,

stelt vast dat de wetgever meer en meer de verplichte tussenkomst van advocaten oplegt en de ambtshalve aanwijzing van advocaten voorschrijft, o.m. voor de jeugdrechtbanken, de psychiatrische commissies, de krijgsraden, onlangs ook nog inzake verlengde minderjarigheid, een fenomeen dat op zichzelf overigens toe te juichen valt,

is van oordeel dat deze ambtshalve aanwijzingen evenwel niet langer onbezoldigde prestaties van meestal jongere advocaten en advocaten-stagiairs kunnen blijven vergen, en dat derhalve hoogdringend in een budget moet worden voorzien ten einde, ten laste van de Staat, een redelijke vergoeding van de ambtshalve aangewezen advocaten, die voor minvermogens moeten optreden, te waarborgen,

vraagt de regeringsformateur dit probleem niet uit de weg te gaan en in het regeringsakkoord een jaarlijkse budgetpost van 80 à 100 miljoen frank voor deze en soortgelijke tussenkomsten op te nemen, zoals voorheen door opeenvolgende ministers van Justitie in het vooruitzicht gesteld werd maar nooit verwezenlijkt".

Deontologische lessen

Traditiegetrouw werd ook dit jaar de Vlaamse Conferentie bij het Hof van Beroep te Gent door de Raad van de Orde belast met het inrichten van de deontologische lessen ten behoeve van de stagiairs.

In een eerste les (dinsdag 15 januari 1974) behandelde mr. Jozef Van den Heuvel van de Antwerpse balie "de lasten en kansen van de stage". In deze interessante spreekbeurt, waarin telkens weer met de toestand in het buitenland werd vergeleken, leverde mr. Van den Heuvel vooral kritiek op het huidige pro-Deo-stelsel in België. Volgens de spreker zou het noodzakelijk zijn dat de staat, net zoals in de meeste ons omringende landen, de kosteloze rechtsbijstand aan de onvermogenen subsidieert. Deze steun zou niet alleen de rechtzoekende ten goede komen, maar ook de balie grondig democratiseren, daar de stagiairs op die wijze van een minimum inkomen zouden verzekerd zijn. Als vergelijkingspunt werd Nederland aangehaald, waar het voor een stagiair mogelijk is met zijn prodeanen een basisinkomen van 150.000 à 200.000 fr. per jaar te genieten. Het is evident dat, als de staat de bijstand van een advocaat in verschillende procedures noodzakelijk acht, hij zich ook voor de vergoeding van deze ambtshalve aangewezen advocaat moet borg stellen.

Mr. Ignace Claeys Boulaert belichtte in een tweede deontologische les (dinsdag 29 januari 1974) de fiscale verplichtingen van de advocaat. Nadat de deskundige spreker de verschillende aftrekbare uitgaven of lasten (o.a. afschrijving van de wagen, reis- en verblijfkosten) had besproken, besteedde hij ook voldoende aandacht aan het vraagstuk van de echtgenote die de belastingplichtige in de uitoefening van zijn beroep helpt. Tenslotte werd erop gewezen dat de advocaat fiscaal verplicht is een door een officiële drukkerij afgeleverd dagboek bij te houden, terwijl aan de cliënt een officiële kwijting (te verkrijgen bij dezelfde drukkerijen) dient te worden overhandigd voor het honorarium dat niet over de postcheque wordt ontvangen.

De juridische techniek of "hoe vat ik een zaak aan" werd in de derde les (dinsdag 19 februari 1974) door mr. Frans Baert besproken. De spreker nam met een allesomvattende grondigheid ongeveer het hele Belgische recht door en wees zijn zeer talrijk gehoor op de verschillende moeilijkheden die zich in de diverse procedures kunnen voordoen. Onnodig te zeggen dat de talrijke voorbeelden en anekdotes die mr. Frans Baert uit zijn rijkgevulde praktijk putte, zijn spreekbeurt nog levendiger en kleurrijker maakten. Zowel wegens de zeer talrijke opkomst van de stagiairs als wegens de buitengewone kwaliteit van de sprekers, mocht mr. Paul Van Malleghem, als voorzitter van de Vlaamse Conferentie bij het Hof van Beroep te Gent, in zijn slotwoord deze cyclus deontologische lessen terecht bestempelen als een der meest geslaagde van de laatste jaren.

Herbert Overdenborger

Verkiezing van een nieuwe vertegenwoordiger van de stagiairs

Op dinsdag 26 februari gingen de stagiairs van de balie te Gent tijdens een gezellig souper over tot de verkiezing van hun nieuwe vertegenwoordiger bij het bestuur van de Vlaamse Conferentie.

De eerste spreker op dit feestmaal, waarop ook de geprecieerde aanwezigheid van menig oudere confrater werd opgemerkt, was mr. Paul Van Malleghem, voorzitter van de

conferentie, die het gezelschap verwelkomde en de kandidaten aan de vergadering voorstelde. Nadat zowel de huidige stafhouder, mr. Piet Blomme, als de oud-stafhouder, mr. Albert Haus, op een even gevatte als humoristische wijze de betekenis van deze verkiezing hadden geschetst, kon, tussen de gangen door, de eigenlijke kiesmeeting een aanvang nemen.

Voor het eerst sinds geruime tijd hadden zich vier kandidaten voor de functie van vertegenwoordiger van de stagiairs aangemeld, hetgeen duidelijk het succes van de Vlaamse Conferentie ook bij de jongere confraters bewijst. Traditioneel diende iedere kandidaat zich te laten bijstaan door twee peters, die allen op een humoristische en spitsvondige wijze de hoedanigheden van hun beschermeling en de gebreken van zijn tegenstrevers in de verf dienden te zetten. Mr. Miel Kooyman werd door zijn peters, mrs. Gaston Moentjes en Karel Moors, afgeschilderd als een poët die de vernieuwing zou brengen. Bij mr. Alain Proot werden door zijn peters, mrs. Gerard Moyaert en René Verstringhe, vooral zijn sportiviteit en zijn ervaring bij het inrichten van modeshows beklemtoond. Van mr. Jan Simon wisten zijn peters, mrs. Ward Forrier en Hubert Van de Voorde, te vertellen dat, hoewel zijn familienaam niets te maken heeft met de voor- of familienaam van welke hoogleraar ook, zijn bekwaamheid en werklust minstens even groot zijn. Tenslotte werd mr. Miel Vermaere door haar peters, mrs. Hubert De Meester en Truus Bos, geschetst als de "sterke" vrouw die kleur en fleur zou brengen op de bestuursvergaderingen van de Conferentie.

Nadat de aftredende vertegenwoordiger, mr. Herbert Overdenborger, in zijn "zwanezang" de kandidaten nogmaals op de "ernst" van de taak die een van hen te wachten stond, gewezen had, brachten tenslotte de vier kandidaten zelf in een vloed van welsprekendheid hun waar aan de man.

Na drie spannende verkiezingsronden kwam uiteindelijk de kandidaat van Amasta (Alle Macht aan de Stagiairs), Miel Kooyman, als overwinnaar uit de stembus. Onnodig te vermelden dat zijn overwinning door iedereen tot laat in de nacht werd gevierd.

H.O.

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen

Het Hof van Beroep te Antwerpen

De overgangsbepaling bij artikel 104 van de Grondwet zegt: "Een wet bepaalt de dag waarop artikel 104 in werking treedt en regelt zijn uitvoering. Zij moet binnen twee jaar na de afkondiging van het artikel bij de Wetgevende Kamers aanhangig worden gemaakt" (*Staatsblad*, 1 juli 1970). Over het op 13 juli 1972 ingediende ontwerp van wet betreffende de inwerkingtreding en de uitvoering van artikel 104 van de Grondwet, dat de inwerkingtreding op 1 september 1973 fixeert (*Parl. Besch., Kamer*, 1971-72, nr. 364-1) werd op 29 oktober 1973 door de kamerleden van Lidthe de Jeude en Duerinck verslag uitgebracht (*Parl. Besch., Kamer*, 1973-74, nr. 364-5), waarna het op 8 november 1973 werd aangenomen en aan de Senaat doorgezonden. Hierop volgde weliswaar reeds op 16 januari 1974 het verslag van de senator Rombaut (*Parl. Besch., Senaat*, 1973-74, nr. 152), maar de tekst van verscheidene artikelen diende gewijzigd te worden, en twee artikelen die de Kamer geschrapt had, werden opnieuw ingevoegd.

Namens de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen, die reeds eerder haar bezorgdheid wegens de gang van zaken uitsprak (zie *R.W.*, 1971-72, 1025, en 1973-74, 560), werd op 27 maart 1974 door haar voorzitter, mr. Erdman, aan de formateur Tindemans een brief gericht, waarvan de tekst hierna volgt:

"De Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen heeft

reeds herhaaldelijk haar ongerustheid tot uitdrukking gebracht nopens de wijze waarop de grondwettelijke bepalingen betreffende de oprichting van een volledig en volwaardig Hof van Beroep te Antwerpen ten uitvoer werden gelegd.

Desbetreffend werden door de Vlaamse Conferentie moties gepubliceerd en had de Vlaamse Conferentie, trouwens met genoegen, vastgesteld, dat Uzelf Uw steun aan haar standpunt zou verlenen.

Op 10 oktober 1973 heeft de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen de eer gehad de heer Minister van Justitie te mogen ontvangen, die de toestand heeft toegelicht en onder meer bevestigd heeft, dat uiterlijk op 31 december 1974 een volwaardig Hof van Beroep te Antwerpen zou geïnstalleerd zijn, een verklaring die grote weerklank vond in de gehele Vlaamse pers.

Het ontwerp van wet betreffende de inwerkingtreding en de uitvoering van artikel 104 van de Grondwet werd in een eerste vorm door de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen. Het verslag namens de Commissie voor Justitie van de Senaat was volledig afgewerkt en bracht verschillende wijzigingen aan in het door de Kamer goedgekeurde ontwerp. De Commissie voor Justitie van de Senaat had aanvaard, dat artikel 104 van de Grondwet in werking zal treden op de datum die de Koning bepaalt en ten laatste op 31 december 1974, de hoop uitsprekend dat om geen nieuwe verlenging zal worden verzocht.

Uiteraard heeft de jongste regeringscrisis een vertraging in de afhandeling van dit ontwerp van wet meegebracht.

Op een ogenblik dat U met een formatieopdracht werd belast, meent de Conferentie bij de Balie te Antwerpen bij U erop te mogen aandringen dat, onmiddellijk na het tot stand komen van de regering, dit zeer belangrijk ontwerp van wet opnieuw opgenomen wordt, opdat de belofte dat een volwaardig Hof van Beroep te Antwerpen uiterlijk einde 1974 zitting zal kunnen nemen, bewaarheid wordt, tot voldoening van de gehele Vlaamse rechtzoekende gemeenschap."

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Studiedagen over staking en bezetting te Antwerpen

Op 3 en 4 mei 1974 worden te Antwerpen door de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen onder leiding van Prof. R. Blanpain studiedagen ingericht over staking en bezetting.

Op vrijdag 3 mei spreken in de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius W. ALBEDA, hoogleraar Erasmus Universiteit Rotterdam, J. VAN DE KERCKHOVE, secretaris Hoger Instituut van de Arbeid K.U.L., en W. TOP, wetenschappelijk hoofd-medewerker Erasmus Universiteit Rotterdam, over resp. "Analyse van de huidige arbeidsverhoudingen", "Sociologische analyse van stakingen en bezettingen" en "Nederlandse ervaringen met stakingen en bezettingen", terwijl 's avonds in het Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven prof. J.D. REYNAUD van het Laboratoire de Sociologie du Travail et de Relations professionnelles een voordracht zal houden over "Tendances nouvelles dans les conflits du travail en France".

De volgende dag spreekt G. DESOLRE, assistent V.U.B., over "Juridische reglementering van staking en bezetting in België", en vindt een paneelgesprek plaats, waaraan vertegenwoordigers van A.C.V., A.B.V.V., A.C.L.V.B. en V.B.O. deelnemen.

Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht

Op vrijdag 3 mei 1974 te 16 uur zal prof. dr. W. DELVA, decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, in de lokalen

van de Rechtsfaculteit, Universiteitstraat 2 te Gent, een voordracht houden over "De wettelijke hypotheek van de pachter".

De voordracht wordt gevolgd door een receptie aangeboden door de Rechtsfaculteit.

Belgische Vereniging voor Europees Recht en Internationale Unie van Magistraten (Belgische Afdeling)

Op vrijdag 10 mei a.s. organiseren de Belgische Vereniging voor Europees Recht en de Belgische Afdeling van de Internationale Unie van Magistraten gezamenlijk een vergadering waarop de heer P. PESCATORE, rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en professor aan de Rechtsfaculteit van de Luikse Universiteit, een voordracht zal houden over "L'intégration européenne, perspective nouvelle pour le pouvoir judiciaire".

Deze voordracht heeft plaats te 17 uur in de Assisenzaal van het Brusselse Paleis van Justitie. Alle magistraten en leden van de balie zijn welkom.

TIJDSCHRIFTEN

Recueil Dalloz Sirey.—jg. 1974

nr. 3

Marie-France Mialon, La servitude par destination du père de famille. Nouveaux aspects de l'interprétation de l'article 694 du code civil.—Jurisprudence.—Informations rapides.—Législation.

nr. 4

Fernand Derrida, L'aide judiciaire dans les procédures de règlement judiciaire et de liquidation des biens.—Jurisprudence.—Sommaires de jurisprudence.—Informations rapides.—Législation.

nr. 5

Jean Schmidt, Les choix fiscaux des contribuables.—Jurisprudence.—Sommaires de jurisprudence.—Informations rapides.—Législation.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger.—jg. 1973

nr. 6

Tony Sauvel, L'Empereur et le conseil d'Etat statuant au contentieux.—Jacques Baguenard, L'organisation régionale.—Michel Prieur, Un exemple d'étude sociologique du contentieux administratif: les jugements du tribunal administratif de Strasbourg.—André Cocatre-Zilgien, Irlande. Regards sur l'Irlande actuelle.—Nguyen Quoc Vinh, Suède, Les élections législatives suédoises de 1973.—Christian Bidegaray et Claude Emeri, Le contrôle parlementaire.—Marcel Waline, Notes de jurisprudence.—Conclusions des commissaires du Gouvernement.—Jean de Soto, Revue de jurisprudence administrative.—Thérèse Pinet, Bulletin bibliographique de jurisprudence.—Bibliographie.—Index chronologique de la jurisprudence citée. Index analytique et table de matières.

Tijdschrift voor Privaatrecht.—jg. 1973

nr. 4

Van Opstal S.N., Ontwerp-Benelux-overeenkomst inzake nakoming van verbintenissen.—Verougstraete I, Privaatrechtelijke aspecten van Finance Leasing in België.—Derine R. en Hamelink P., Zakenrecht (1969-1971).—Herbots J. en Herten P., Bijzondere overeenkomsten (1960-1970).—Boekbespreking.